

Primjeno: 25.05.2026.				
Org. jed.	Klas. znak	Redni broj	Prilog	Velikost
02-607/	26-	55/30	UPI	

IZVJEŠTAJ O AKREDITACIJI OSNOVNOG STUDIJSKOG PROGRAMA SPECIJALNA EDUKACIJA I REHABILITACIJA

(Naziv studijskog programa)

Odlukom Agencije za obezbjeđivanje kvaliteta visokog obrazovanja (u daljem tekstu: Agencija) broj 02-607/26-14/11 UPI od 23.02.2026. godine i broj 02-607/26-33/18 UPI od 20.03.2026. godine, imenovana je Komisija za sprovođenje postupka akreditacije osnovnog akademskog studijskog programa pod nazivom Specijalna edukacija i rehabilitacija u sastavu:

1. **Prof. dr Edina Kuduzović**, dekanica i vanredna profesorica na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu, Univerziteta u Tuzli, Bosna i Hercegovina - predsjednica Komisije;
2. **Prof. dr Goran Ajdinski**, redovni profesor na Institutu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Filozofskog fakulteta, Univerziteta Sv. Kiril i Metodij u Skoplju, Republika Sjeverna Makedonija - član Komisije;
3. **Prof. dr Gordana Odović**, redovna profesorica na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerziteta u Beogradu, Republika Srbija - članica Komisije;
4. **Prof. dr Veselin Medenica**, vanredni profesor na Akademiji za humani razvoj u Beogradu, Republika Srbija - član Komisije; i
5. **Prof. dr Bisera Jevtić**, redovna profesorica na Filozofskom fakultetu u Nišu, Republika Srbija - članica Komisije.

Komisija je imala zadatak da razmotri zahtjev Filozofskog fakulteta, organizacione jedinice Univerziteta Crne Gore, za akreditaciju osnovnog akademskog studijskog programa Specijalna edukacija i rehabilitacija, ostalu relevantnu dokumentaciju, te da na osnovu neposredne provjere činjeničnog stanja, dostavi Agenciji Izvještaj o ocjeni kvaliteta studijskog programa, njegove usklađenosti sa akademskim i profesionalnim potrebama i usvojenim standardima i kriterijumima.

Komisija je detaljno proučila zahtjev za akreditaciju osnovnog studijskog programa Specijalna edukacija i rehabilitacija, kao i drugu priloženu dokumentaciju. U cilju neposredne provjere činjeničnog stanja, Komisija je posjetila Filozofski fakultet Univerziteta Crne Gore u Nikšiću dana 30.04.2026. godine i upoznala se o ukupnim uslovima za realizaciju predloženog osnovnog studijskog programa. Agenda posjete je data u prilogu.

U skladu sa gore navedenim, a na osnovu odredbi Zakona o visokom obrazovanju („Službeni list CG”, broj 122/2025 od 22.10.2025. godine), kao i Pravilnika o postupku akreditacije studijskog programa, sadržaju i obliku sertifikata o akreditaciji („Službeni list CG”, broj 96/20 od 24.09.2020. godine), Komisija je Agenciji podnijela Izvještaj o akreditaciji osnovnog akademskog studijskog programa Specijalna edukacija i rehabilitacija dana 20.05.2026. godine.

I OPŠTI PODACI

Naziv ustanove: Univerzitet Crne Gore

Naziv organizacione jedinice: Filozofski fakultet u Nikšiću

Naziv studijskog programa: Specijalna edukacija i rehabilitacija

Nosilac studijskog programa: Filozofski fakultet u Nikšiću

Vrsta studijskog programa (akademski ili primijenjeni): Akademski

Naučna oblast: Društvene nauke (nauke o obrazovanju)

Način organizacije nastave (klasična, na daljinu, na engleskom jeziku): Klasična

Nivo kvalifikacije koji se stiče završetkom studijskog programa: VI nivo NOK-a CG

Stručni naziv koji se stiče po završetku studijskog programa: Bachelor specijalne edukacije i rehabilitacije

Predviđeno vrijeme trajanja studijskog programa: tri godine (šest semestara)

Broj ECTS kredita: 180

Broj studenata planiranih za upis: 30

II OCJENA ISPUNJENOSTI STANDARDA

Komisija je u ocjeni ispunjenosti standarda i njihovih kriterijuma za eksternu evaluaciju ustanove koristila sljedeće kriterijume za ocjenjivanje:

- *Eliminacioni kriterijum za ocjenjivanje* u slučaju kada neispunjavanje standarda i kriterijuma uslovljava negativan akreditacioni stav - odbijanje zahtjeva za akreditaciju;
- *Potreban kriterijum za ocjenjivanje* u slučaju kada standard ili njegovi kriterijumi nijesu ispunjeni, ali se proces akreditacije i realizacija studijskih programa mogu nastaviti ako kriterijum može biti ispunjen u periodu koji je određen preporukom komisije.

Komentar obavezno sadrži preporuku za unaprjeđenje kriterijuma, odnosno standarda, čak i kada je on obezbijeđen u skladu sa standardima i smjernicama Agencije.

U komentarima, Komisija je dala svoje jedinstveno mišljenje o:

- ispunjenosti ili djelimičnoj ispunjenosti standarda, odnosno njegovih kriterijuma,
- mjeri usklađenosti organizacije rada ustanove i planirane realizacije studijskih programa sa važećim standardima, nacionalnim dokumentima i dokumentima Evropskog prostora visokog obrazovanja,
- potrebi za dodatnim objašnjenjima,
- korekcijama koje je potrebno pripremiti i korekcijama koje je potrebno izvršiti,
- rokovima za korekcije,
- prednostima i nedostacima ispunjenosti određenih standarda, odnosno kriterijuma,
- svim ostalim pitanjima koja se tiču ocjene ispunjenosti standarda, odnosno kriterijuma.

**STANDARD 1.
USTANOVA VISOKOG OBRAZOVANJA**
KRITERIJUMI:

Ustanova koja planira da realizuje studijski program treba da ima status regulisan u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

1.1. Osnovni podaci o osnivanju i razvoju ustanove (datumi i odluke, promjene u organizaciji i radu).

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno	Nije ispunjeno

Komentar/ostvrt/preporuke:

Univerzitet Crne Gore osnovan je 1974. godine i predstavlja najstariju ustanovu visokog obrazovanja u Crnoj Gori. Prilikom osnivanja Univerziteta, tri do tada postojeća fakulteta, dvije više škole i tri samostalna naučna instituta su potpisivanjem *Samoupravnog sporazuma* o udruživanju u složenu organizaciju udruženog rada udružili se i formirali „Univerzitet u Titogradu“. Univerzitet je promijenio naziv u Univerzitet „Veljko Vlahović“ u Titogradu, *Samoupravnim sporazumom* o udruživanju iz 1978.g. i usvajanjem Statuta Univerziteta od 1978.g. Zakonom o univerzitetu, Odlukom o izmjeni Statuta Univerziteta iz 1992. godine i Statutom Univerziteta Crne Gore iz 1993. godine izvršena je promjena naziva i sjedišta Univerziteta „Veljko Vlahović“ – Titograd – u Javnu ustanovu „Univerzitet Crne Gore“, sa sjedištem Novo naselje Kruševac. Danas u svom sastavu Univerzitet Crne Gore ima 19 organizacionih jedinica i četiri instituta, sa akademskom zajednicom koju čini više od 17.000 aktivnih studenata na svim nivoima studija, te više od 1.000 akademskog, stručnog i drugog osoblja. Najsveobuhvatnija je visokoškolska institucija koja pruža obrazovanje na poljima kako društvenih, humanističkih nauka, tako i tehničko-tehnoloških, prirodnih, medicinskih i interdisciplinarnih nauka. Od 2004. godine, nastava na Univerzitetu Crne Gore je organizovana u skladu sa principima Bolonjske deklaracije. Akademске studije se realizuju u tri ciklusa, osnovne, master i doktorske studije. Model po kojem se realizuju je 3+2+3 što znači da osnovne studije traju tri akademske godine (obima 180 kredita ECTS), s izuzetkom integrisanih studijskih programa (regulisanih profesija) koje traju pet (obima 300 kredita ECTS). Obrazovanje učitelja, koje pripada skupu regulisanih profesija, organizovano je kao integrisane akademske studije, 5+0. Master studije traju dvije (obima 120 kredita ECTS), a doktorske tri akademske godine (obima 180 kredita ECTS). Na akademskim i primjenjenim osnovnim, master i integrisanim studijama kandidati se upisuju na teret budžeta države. Poslije Drugog svjetskog rata, kada je Crna Gora postala samostalna federalna jedinica u novoj Jugoslaviji, počelo se planirati otvaranje visokoobrazovnih institucija. Ta je ideja realizovana 17. oktobra 1947. godine, kada je otvorena Viša pedagoška škola na Cetinju, koja predstavlja temelj Filozofskog fakulteta u Nikšiću. Odlukom Rektora Univerziteta Crne Gore broj 01-1113 od 19.02.2025. godine, formirana je Komisija za pripremu elaborata, plana i programa Studijskog programa Specijalna edukacija i rehabilitacija u okviru Filozofskog fakulteta u Nikšiću kao najstarijoj visokoškolskoj ustanovi u Crnoj Gori. U Zahtjevu za akreditaciju studijskog programa precizno su navedeni svi traženi osnovni podaci koji se odnose na Univerzitet Crne Gore odnosno Filozofski fakultet u Nikšiću, čime je pomenuti kriterij ispunjen.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

- 1.2. Interna organizaciona struktura (jedinice i drugi oblici organizacionih cjelina i djelatnosti ustanove sa kratkim opisom sastava i funkcija), uključenost eksternih članova (studenti, poslodavci i ostali) u upravljačkim strukturama i njihova uloga i doprinos.

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
------------------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

U sklopu Univerziteta Crne Gore funkcioniše 19 organizacionih jedinica (fakulteta) i 4 instituta. U Podgorici je smješten najveći broj fakulteta, a nastava se odvija i u Nikšiću, Cetinju, Kotoru, Baru, Igalu, Beranama i Bijelom Polju. Sjedište Univerziteta je u Podgorici. Univerzitet Crne Gore je integrisana ustanova visokog obrazovanja, koju čine organizacione jedinice: fakulteti, umjetničke akademije i instituti. Organizacione jedinice nemaju status pravnog lica. Fakultet je organizaciona jedinica Univerziteta koja u obavljanju djelatnosti objedinjuje obrazovni, naučno-istraživački, umjetnički i stručni rad i predstavlja dio jedinstvenog procesa visokog obrazovanja. Fakultet, odnosno umjetnička akademija, organizuje i izvodi studijske programe u skladu sa svojom matičnošću, koja proizilazi iz akreditovanog studijskog programa, a matičnost se određuje posebnom odlukom Senata, u skladu sa zakonom. Studenti su zastupljeni u svim upravljačkim strukturama i tijelima Univerziteta Crne Gore. Upravni odbor uključuje tri predstavnika studenata; predstavnici studenata čine 20% od ukupnog broja članova Senata. Takođe, studenti su zastupljeni i u ostalim upravljačkim tijelima univerziteta/fakulteta. U Upravnom odboru UCG, koji je upravljačko tijelo Ustanove, 2/3 članova su iz akademske zajednice (predstavnici akademskog osoblja sa izbornim zvanjem, saradnika u nastavi, studenata, akademskog i tehničkog osoblja), a 1/3 (ili pet) su predstavnici osnivača, koje imenuje Vlada Crne Gore. Studijski program Specijalna edukacija i rehabilitacija biće smješten na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, imaće svog rukovodioca studijskog programa, a stručni organ programa je Vijeće, sastavljeno od nastavnika i saradnika koji su angažovani na izvođenju nastave na studijskim programima, kao i predstavnika studenata (20% u odnosu na ukupan broj članova Vijeća). Rukovodioca studijskog programa imenuje i razrješava Dekan Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore. Struktura i nadležnost Vijeća utvrđene su Zakonom o visokom obrazovanju i Statutom Univerziteta Crne Gore. Ovim je i kriterij 1.2. ispunjen.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

- 1.3. Organi upravljanja i rukovođenja ustanovom i organizacionim cjelinama: tijela, njihova uloga i postupak izbora

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
------------------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

Pod okriljem Univerziteta Crne Gore (UCG) funkcioniše nekoliko tijela, čije su odluke obavezujuće za organizacione jedinice koje funkcionišu u okviru ovog Univerziteta. Organ upravljanja Univerzitetom je **Upravni odbor**, dok je organ rukovođenja **Rektor**. Stručni organ Univerziteta je **Senat**. Pored Upravnog odbora i Senata, važna tijela za

funkcionisanje UCG predstavljaju i **Naučni odbor, Centar za unapređenje kvaliteta, Etički odbor, Centar za doktorske studije, Odbor za strateška planiranja i Izdavački savjet. Rektor** rukovodi, zastupa i predstavlja Univerzitet. Rektor je odgovoran za rad na Univerzitetu, kao i za rukovođenje u okviru poslovne politike utvrđene od strane Upravnog odbora, a u okviru nadležnosti koje su mu propisane Statutom UCG. **Upravni odbor** ima 15 članova, i čine ga: pet predstavnika osnivača; šest predstavnika akademskog osoblja (pet sa akademskim zvanjem i jedan saradnik) izabranih iz reda zaposlenih na Univerzitetu; jedan predstavnik iz reda zaposlenih u administraciji i tri predstavnika studenata, vodeći računa da u strukturi budu zastupljeni studenti svih nivoa studija (osnovne, master i doktorske). U ostvarivanju funkcije upravljanja, Upravni odbor obavlja poslove utvrđene zakonom i Statutom UCG. **Senat** Univerziteta Crne Gore čine: rektor; prorektori; po jedan predstavnik svake organizacione jedinice, izabran od strane Vijeća organizacione jedinice iz reda akademskog osoblja sa akademskim, odnosno naučnim zvanjem; predstavnici studenata, u broju od 20% od ukupnog broja članova Senata, vodeći računa da u strukturi budu zastupljeni studenti svih nivoa studija (osnovne, master i doktorske); jedan predstavnik saradnika, izabran iz reda zaposlenih saradnika na Univerzitetu. Od ukupnog broja članova Senata najmanje 50% članova mora biti iz reda redovnih profesora Univerziteta. Vijeće organizacione jedinice bira člana Senata po pravilu iz reda lica sa najvišim akademskim, odnosno naučnim zvanjem. Predstavnike studenata bira Studentski parlament, u skladu sa svojim pravilima. **Naučni odbor** je stalno stručno tijelo Senata i ima sedam članova, koje imenuje Senat, iz reda lica sa istaknutim naučno-istraživačkim i umjetničkim dostignućima i sa akademskim odnosno naučnim zvanjem, vodeći računa o ravnomjernoj zastupljenosti naučnih oblasti i umjetnosti. Prema Pravilima postupka izbora u akademska i naučna zvanja, Naučni odbor Senata Univerziteta Crne Gore zadužen je za utvrđivanje blagovremenosti, potpunosti i provjeru usklađenosti konkursne dokumentacije sa Mjerilima za izbor u akademska i naučna zvanja i Uputstvom za primjenu mjerila. Naučni odbor vrši pregled konkursnog materijala i daje mišljenje, pojedinačno za svakog kandidata, a mišljenja Naučnog odbora sastavni su dio konkursnog materijala. O kršenju akademskog integriteta odlučuje **Etički odbor** Univerziteta Crne Gore. Etički odbor utvrđuje odgovornost lica protiv koga je pokrenut postupak i izriče mjere za povredu moralnih i profesionalnih načela utvrđenih Etičkim kodeksom. Etički odbor ima 9 članova, sedam članova su predstavnici akademskog osoblja, jedan član je predstavnik administrativnog osoblja i jedan član je predstavnik studenata. Članove Etičkog odbora bira Senat Univerziteta Crne Gore. **Izdavački savjet** je stručno tijelo u funkciji Senata, koje se bavi uslovima i postupkom izdavanja univerzitetskih publikacija, a u okviru izdavačke djelatnosti Univerziteta Crne Gore. Osnovni cilj izdavačke djelatnosti je da doprinosi razvoju nastavnih, naučnih, umjetničkih i drugih djelatnosti Univerziteta i njegovih organizacionih jedinica, a samim tim i afirmaciji Univerziteta. Savjetom rukovodi predsjednik, biran iz reda članova Savjeta, a Savjet bira Senat na predlog rektora iz redova akademskog i neakademskog osoblja. Svaka organizaciona jedinica ima po 3 člana u Uredništvu organizacionih jedinica. **Centar za unapređenje kvaliteta** dio je organizacione strukture Rektorata Univerziteta i nadležan je za funkcionisanje sistema za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu. U okviru Centra funkcionišu dva odbora - Odbor za monitoring master studija i Odbor za upravljanje sistemom kvaliteta. Fakultetima upravljaju:

- Vijeće;

- Dekan;
- Dekanski kolegijum;
- Prodekani;
- Rukovodioci studijskih programa.

Vijeće čine: dekan; prodekani; lica sa akademskim odnosno naučnim zvanjem u radnom odnosu na organizacionoj jedinici, kao i lica sa akademskim odnosno naučnim zvanjem u nastavnoj bazi organizacione jedinice; jedan predstavnik saradnika, i po jedan predstavnik na svakih deset saradnika, neposredno izabran iz reda i od strane saradnika zaposlenih na organizacionoj jedinici; predstavnici studenata, u broju od 20% od ukupnog broja članova Vijeća, izabrani od strane studentske organizacije na organizacionoj jedinici, vodeći računa da u strukturi budu zastupljeni studenti svih nivoa studija (osnovne, postdiplomske i doktorske). Stručni organ fakulteta je Vijeće. Organ rukovođenja fakultetom je **dekan**. Dekan se bira iz reda lica sa akademskim odnosno naučnim zvanjem, u radnom odnosu na organizacionoj jedinici. Dekan se bira na osnovu javnog konkursa i podnesenog programa razvoja organizacione jedinice. Mandat dekana traje tri godine, sa mogućnošću još jednog uzastopnog izbora. **Dekanski kolegijum** čine dekan, prodekani, rukovodioci studijskih programa i sekretar. Kada se razmatraju studentska pitanja, u radu Dekanskog kolegijuma učestvuje i predstavnik studentske organizacije. Dekanu u radu pomažu **prodekani**. Organizaciona jedinica može imati do tri prodekana odnosno zamjenika direktora. **Rukovodioca studijskog programa**, iz reda akademskog osoblja sa akademskim odnosno naučnim zvanjem, imenuje i razrješava Vijeće, na predlog dekana. U opisu standarda 1.3 precizno su navedene sve nadležnosti za sve organe upravljanja univerzitetom odnosno fakultetom. Konstatovanjem da postoje zakonom i statutom utvrđeni organi upravljanja i rukovođenja univerzitetom/fakultetom i ovaj kriterij se smatra ispunjenim.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

1.4. Pregled djelatnosti ustanove

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno
------------------	---	----------------------	--	----------------

Komentar/ostvrt/preporuke:

Univerzitet Crne Gore je danas intelektualno jezgro razvoja Crne Gore, središte naučno-istraživačkog, kulturno-umjetničkog i inovativnog stvaralaštva. Univerzitet obavlja obrazovnu, naučno-istraživačku, umjetničku, ekspertsko-konsultantsku i izdavačku djelatnost, a može obavljati i druge poslove, uključujući poslove kojima se tržišno valorizuju rezultati naučno-istraživačkog rada. Univerzitet obavlja navedene djelatnosti neposredno ili preko svojih organizacionih jedinica. **Djelatnost** Univerziteta zasnovana je na: akademskim slobodama; otvorenosti prema javnosti; saradnji i partnerstvu zaposlenih na Univerzitetu, studenata i drugih učesnika u procesu visokog obrazovanja; principima uspostavljanja Evropskog prostora visokog obrazovanja i istraživanja; stvaranju mogućnosti za sticanje visokog obrazovanja tokom čitavog života. **Institut za interdisciplinarne i**

multidisciplinarnе studije u okviru svoje djelatnosti, a u saradnji sa fakultetima i institutima u svom sastavu, organizuje i realizuje interdisciplinarnе i multidisciplinarnе osnovne, master i doktorske studije, kao i programe cjeloživotnog učenja. Nadležnosti Instituta su precizno navedene u sklopu kriterija 1.4. Filozofski fakultet u Nikšiću u okviru svoje djelatnosti organizuje i realizuje osnovne, specijalističke, master, magistarske i doktorske studije, čime je i kriterij 1.4. ispunjen.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

1.5. Pregled integrisanih funkcija i djelatnosti na ustanovi

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno	Nije ispunjeno

Komentar/ostvrt/preporuke:

Univerzitet Crne Gore je javna ustanova, osnovana od strane države, koja funkcioniše kao jedno pravno lice koga predstavlja rektor Univerziteta. UCG je integrisan i organizovan po uzoru na većinu evropskih univerziteta. Nadležna tijela donose odluke i pripremaju prijedloge u vezi sa studijskim programima, pravilima studiranja, upisnom politikom, akademskim kalendarom, izborom u akademska zvanja i zapošljavanjem, finansiranjem djelatnosti, školarinama, korišćenjem imovine itd. UCG može da sklapa ugovore o saradnji sa drugim ustanovama i organizacijama u zemlji i inostranstvu, da promoviše i realizuje djelatnost radi sticanja sredstava. Na nivou UCG integrisane su sljedeće funkcije i djelatnosti: akademska mreža i informacioni servisi su integrisani i u nadležnosti su Centra informacionog sistema (CIS); poslove bibliotekarstva obavlja Univerzitetska biblioteka i biblioteke jedinica; stručne i administrativne poslove za potrebe organa i funkcionisanje Univerziteta obavljaju stručne službe, savjetničke službe i/ili kancelarije; na centralnom nivou funkcionišu Komunikacijski i PR Centar, Sektor za finansije i javne nabavke, Sektor za pravne, kadrovske i opšte poslove i poslove staranja o imovini i Služba za unutrašnju reviziju. Međunarodnom saradnjom i mobilnošću, kao i razvojem karijere koordinira Centar za međunarodnu saradnju i razvoj karijere. Najviše predstavničko tijelo studenata je Studentski parlament. Ove integrisane funkcije i djelatnosti doprinose holističkom pristupu univerzitetskom/fakultetskom radu, podstičući sinergiju između različitih aspekata obrazovanja, istraživanja, podrške zajednici i drugih ključnih aktivnosti na osnovu kojih se kriterij 1.5. smatra ispunjenim.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

1.6. Misija, vizija i glavni strateški ciljevi ustanove koje ustanova nastoji da ostvari preko svojih studijskih programa, mogućnosti zapošljavanja svršenih studenata, međunarodne saradnje, naučno-istraživačke djelatnosti, odnosno umjetnosti i kulture, brige o studentima, obezbjeđenja kvaliteta, poslovanja itd.

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno	Nije ispunjeno

Komentar/ostvrt/preporuke:

Misija: Univerzitet Crne Gore ima ključnu ulogu i odgovornost da stvara i širi znanje kroz izvrsnost u obrazovanju, nauci i stvaralaštvu; da unapređuje međunarodnu saradnju; da

stvara uspješne i društveno odgovorne akademske građane; i da promoviše demokratski i održivi razvoj crnogorskog društva i države.

Vizija: Univerzitet Crne Gore je konkurentna i međunarodno prepoznata visokoškolska ustanova u Evropskom prostoru visokog obrazovanja i Evropskom istraživačkom prostoru. Univerzitet Crne Gore je prioritetno posvećen razvoju i realizaciji kvalitetnih i inovativnih studija sa međunarodno uporedivim i tržišno primjenjivim ishodima učenja. Razvoj programa cjeloživotnog učenja, e-učenja i primjena inovativnih metoda učenja, imaju za cilj konstantnu tržišnu adaptaciju i stručno usavršavanje studenata i nastavnog kadra. Pored edukacije iz domena savremenih obrazovnih sadržaja, posebna pažnja posvećuje se promociji i očuvanju akademskog integriteta. Interdisciplinarnost i internacionalizacija studijskih programa, kao i popularizacija studija prioritetnih oblasti predstavljaju ključne poluge uspješnog pozicioniranja Univerziteta Crne Gore u Evropskom prostoru visokog obrazovanja. Univerzitet Crne Gore kontinuirano radi na jačanju istraživačkih kapaciteta kroz: jasno definisanje naučno-istraživačkog profila i prioriteta, identifikovanje najproduktivnijih istraživačkih grupa, kreiranje novih interdisciplinarnih centara izvrsnosti, uspostavljanje strateških partnerstava sa renomiranim naučnoistraživačkim institucijama u svijetu, i dr. Univerzitet Crne Gore kontinuirano radi na dinamiziranju i usklađivanju razvoja svih organizacionih jedinica u smislu modernizacije i optimizacije infrastrukturnih kapaciteta, digitalizacije nastavnih servisa i opreme, revitalizacije kadrovske politike, kao i unapređenja sistema studentske podrške i kulture akademskog kvaliteta.

Strateški ciljevi se nastoje ostvariti kroz promociju studijskih programa koji nude kvalitetno obrazovanje; unapređenje kvaliteta kroz usavršavanje kadrova, razmjenu iskustava, studijske boravke i mobilnosti; kvalitetan naučno-istraživački rad. Obzirom da su jasno definisani i zadovoljeni svi strateški ciljevi u okviru kriterija 1.6. smatra se da su ujedno i ispunjeni.

Kriterijum za ocjenjivanje: Potreban

1.7. Poseban značaj i specifičnosti ustanove u obrazovnom, istraživačkom i umjetničkom radu.

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno	Nije ispunjeno
	X		

Komentar/ostvrt/preporuke:

U opisu standarda 1.7. ističe se da je Univerzitet Crne Gore najveća, najstarija i vodeća institucija visokog obrazovanja u Crnoj Gori sa najvećim brojem istraživača i najznačajnijim rezultatima u naučno-istraživačkom i umjetničkom radu u zemlji, te da pripada grupi sveobuhvatnih univerziteta, budući da organizuje studije iz svih oblasti nauka i umjetnosti. Studijski programi su organizovani tako da obezbijede visoko obrazovanje za sve važne segmente razvoja privrede i društva u Crnoj Gori i grupisani su po fakultetima, uz poštovanje matičnosti i racionalne organizacije nastave. Ako naglasimo da je riječ o najvećoj i vodećoj instituciji u zemlji, a što potvrđuju i rezultati kako u obrazovnom tako i istraživačkom radu i kriterij 1.7. je u potpunosti ispunjen.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni				
1.8. Strategija i aktivnosti za obezbjeđenje kvaliteta obrazovanja, istraživanja, odnosno umjetničkog rada, stalna tijela koja se bave područjem obezbjeđenja kvaliteta, stepen implementacije dokumenta za obezbjeđenje kvaliteta (postojanje dokumenta i procjena efekata njihove primjene u prethodnih pet godina)				
Ocjena ispunjenosti				
Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno
<i>Komentar/ostvrt/preporuke:</i> <p>Pravilnikom o organizaciji i radu sistema za osiguranje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore utvrđene su nadležnosti, organizacija i način rada za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore. Postupak samovrednovanja, kontinuiranog praćenja, osiguranja i unapređenja kvaliteta sprovode Centar za unapređenje kvaliteta na nivou Univerziteta i Komisija za obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta na nivou organizacione jedinice Univerziteta. Univerzitet i organizacione jedinice, kao nosioci implementacije sistema kvaliteta djeluju usklađeno i odgovorni su za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu. U okviru Centra za unapređenje kvaliteta funkcionišu 2 stalna tijela: Odbor za upravljanje sistemom kvaliteta i Odbor za monitoring master studija. U prvom Odboru, koji broji 11 članova, je i predstavnik studenata, kojeg bira Studentski parlament, tako da je uloga studenata u cjelokupnom procesu veoma bitna. Nadležnosti Odbora su detaljno opisane u sklopu standarda 1.8. Kroz postupak samoevaluacije fakultetskih jedinica, a po preporuci IEP tima, Univerzitet sprovodi postupak samovrednovanja, kako bi se sagledalo realno stanje. Standardi, odnosno indikatori kvaliteta su veoma važan instrument za praćenje kvaliteta stanja u visokom obrazovanju i definisanje pravca razvoja univerziteta. Univerzitet Crne Gore je prepoznao potrebu izrade standarda kvaliteta za instituciju, a u skladu sa Evropskim prostorom visokog obrazovanja, odnosno sa dokumentom pod nazivom Standardi i smjernice za obezbjeđivanje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja (ESG). Jedan segment Strategije razvoja Univerziteta 2019-2024. tretira pitanje obezbjeđenja i unapređenja sistema kvaliteta, kao i kreiranje i realizaciju kvalitetnih i inovativnih studijskih programa na svim nivoima studija. Pored dokumenata Standardi i indikatori za unutrašnje obezbjeđenje kvaliteta, Pravilnika o organizaciji i radu sistema za osiguranje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore, Strategije razvoja UCG, postoje i druga normativna akta kojima se regulišu pitanja iz oblasti kvaliteta, kao što su Zakon o visokom obrazovanju, Statut Univerziteta, Etički kodeks, i odluke nadležnih tijela za pojedine oblasti (kao što je npr. plagijarizam), a kojima se podstiče unapređenje kvaliteta na Univerzitetu. Centar za unapređenje kvaliteta, kroz brojne aktivnosti, nastoji da obezbijedi jednako učešće akademskog osoblja, administrativnog osoblja i studenata, kao članova akademske zajednice, kako bi zajednički i kontinuirano unapređivali sistem kvaliteta na UCG. Na nivou Univerziteta, uspostavljen je Centar za unapređenje kvaliteta, kao dio organizacione strukture Rektorata i nadležan je za funkcionisanje sistema za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu. U okviru Centra kao stručno tijelo funkcionišu i Odbor za upravljanje sistemom kvaliteta, a članove imenuje Senat. Svaka organizaciona jedinica Univerziteta ima komisiju za obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta. Postupak za obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta</p>				

sprovodi se u skladu sa kriterijumima i standardima za samovrednovanje i procedurama za ocjenjivanje kvaliteta ustanova visokog obrazovanja. Sistem osiguranja i unapređenja kvaliteta je usklađen sa ciljevima Evropskog prostora visokog obrazovanja, potencirajući značaj visokih standarda kvaliteta u svim oblastima djelovanja. Uvažavajući činjenicu da se realizuju aktivnosti za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta obrazovanja na univerzitetu/fakultetu i ovaj kriterij se smatra ispunjenim.

Kriterijum za ocjenjivanje: Potreban

1.9. Opšti stav o međunarodnoj uporedivosti ustanove, njene organizacione strukture i djelatnosti (međunarodne ustanove).

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
------------------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

Univerzitet je organizovan po uzoru na moderne evropske univerzitete. Rad na boljoj međunarodnoj poziciji Univerziteta Crne Gore i intenzivnijem uključivanju u evropski obrazovni i istraživački prostor, jedna je od prioritetnih aktivnosti Univerziteta. Kontinuirano se radi na jačanju mreže strateških partnerstava, kroz uspostavljanje saradnje sa većim brojem univerziteta koji su rangirani na Šangajskoj listi, ali i univerzitetima iz regiona. Sa ciljem intenziviranja aktivnosti internacionalizacije Univerzitet Crne Gore je u decembru 2020. godine usvojio Strategiju internacionalizacije za period 2021-2026. godine. Strategija internacionalizacije predstavlja strateški okvir za povećanje međunarodne vidljivosti i prepoznatljivosti UCG. Strategijom su definisani održivi ciljevi u okviru četiri prioritetne oblasti: internacionalizacija nastavnih aktivnosti; internacionalizacija istraživanja; mobilnost studenata i osoblja; međunarodno pozicioniranje. Cilj je i privući što veći broj stranih studenata, kroz akademsku otvorenost i ponudu određenog broja predmeta i studijskih programa na engleskom jeziku. Aktivnosti na polju internacionalizacije su takođe usmjerene i na jačanje postojećih i izgradnju novih partnerstava sa renomiranim visokoobrazovnim ustanovama iz regiona i šire u oblastima od zajedničkog interesa, na uspostavljanje zajedničkih studijskih programa na svim nivoima studija, na pripremu i realizaciju zajedničkih istraživačkih i strukturnih projekata, aktivno učešće u međunarodnim univerzitetskim asocijacijama itd. Univerzitet Crne Gore kontinuirano radi na razvoju internacionalizacije, samim tim je 2022. godine postao punopravni član Ulysseus mreže evropskih univerziteta čime će se pojačati međunarodna konkurentnost i unaprijediti istraživački profil Univerziteta Crne Gore, koji je prepoznat u Evropskom prostoru visokog obrazovanja, a i šire. Obzirom da je ustanova međunarodno uporediva i prepoznata i kriterij 1.9. se smatra ispunjenim.

STANDARD 2. STRUKTURA STUDIJSKOG PROGRAMA I KONCEPCIJA ZA REALIZACIJU STUDIJA

KRITERIJUMI:

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

2.1. Ciljevi studijskog programa

- Akademaska klasifikacija (akademske ili primijenjene studije) i obrazloženje pripadnosti nivou visokog obrazovanja u okviru Crnogorskog kvalifikacionog okvira (u daljem tekstu: CKO) i usklađenosti sa Evropskim kvalifikacionim okvirom (u daljem tekstu: EKO);
- Ciljevi studijskog programa i njihova usklađenost sa osnovnim ciljevima ustanove;
- Formalna usklađenost ciljeva programa sa njegovom klasifikacijom i nivoom u CKO-u.

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
-----------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

Prema akademskoj klasifikaciji i pripadnosti nivou visokog obrazovanja u okviru Crnogorskog kvalifikacionog okvira (CKO), studijski program osnovnih akademskih studija Specijalne edukacije i rehabilitacije spada u nivo VI kvalifikacija visokog obrazovanja, obima 180 ECTS što je potvrđeno od strane Savjeta za kvalifikacije od 16.04.2025. godine. Ishodi učenja u okviru predmetnih kurikuluma kreirani su u skladu sa VI nivom CKO, uz dodatnu pažnju posvećenu Dablinskim deskriptorima. Ishodi učenja na nivou studijskog programa nastali su kao rezultat pojedinačnih predmetnih ishoda i kao takvi zadovoljavaju uslove za ovaj nivo kvalifikacije. Studijski program osnovnih akademskih studija Specijalna edukacija i rehabilitacija usklađen je sa nivoima Crnogorskog kvalifikacionog okvira (CKO), kao i sa Evropskim kvalifikacionim okvirom (EKO). Osnovne akademske studije Specijalne edukacije i rehabilitacije traju tri godine, 6 semestara, 180 ECTS, i realizuju se kroz tri modula: modul 1: Razvojne smetnje i poremećaji, modul 2: Smetnje i poremećaji govora i sluha, modul 3: Poremećaji u ponašanju. Po završetku studija student stiže akademski naziv **Bachelor specijalne edukacije i rehabilitacije**, a odabrani modul se navodi u dodatku diplomi. Modularna organizacija studijskog programa omogućava fleksibilnost i horizontalnu povezanost oblasti, kao i usklađenost sa potrebama sistema obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite u Crnoj Gori. Studijski program *Specijalna edukacija i rehabilitacija* na osnovnim studijama realizuje se u okviru Filozofskog fakulteta, u saradnji sa institucijama predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja, resursnim centrima, ustanovama socijalne i zdravstvene zaštite, kao i ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija. Dodatno, program se sprovodi i kroz saradnju sa privatnim praksama i stručnim centrima sa kojima Fakultet ima uspostavljene sporazume o realizaciji nastavne prakse i stručnog usavršavanja studenata. Osnovni cilj studijskog programa Specijalna edukacija i rehabilitacija je sticanje opštih znanja, sposobnosti i vještina potrebnih za rad u oblasti specijalne edukacije i rehabilitacije i razvoj profesionalnog identiteta i kompetencija za rad u područjima prevencije, dijagnostike, habilitacije, rehabilitacije, rane intervencije, vaspitanja, obrazovanja, profesionalnog osposobljavanja, socijalne integracije i socijalne inkluzije osoba sa razvojnim ili stečenim senzornim, kognitivnim i motoričkim smetnjama i poremećajima, kao i sa osobama sa poremećajima humane komunikacije i osobama sa poremećajima u ponašanju. Strateški, ciljevi studijskog programa ostvaruju se: obrazovanjem stručnih kadrova u oblastima specijalne edukacije i rehabilitacije na prostoru Crne Gore; unapređenjem kvaliteta stručnog i naučnog rada u humanizaciji i socijalnoj

inkluziji društva; stručnom i naučnom afirmacijom mladih kadrova u Crnoj Gori; primjenom stečenih znanja koja se ogleda u profesionalnom i etičnom pristupu radu i posjedovanju kompetencija za samostalno planiranje sadržaja i programa zasnovanih na naučnim dokazima i usklađenim sa savremenim konceptima specijalne edukacije i rehabilitacije; angažmanom svršenih studenata u vrtićima, školama sa deficitarnim kadrom, resursnim centrima, kaznenopopравnim zavodima, ustanovama socijalne i zdravstvene zaštite i sl. u cilju poboljšanja kvaliteta specijalne edukacije i rehabilitacije, inkluzije i socijalne integracije. Budući da je specijalna edukacija i rehabilitacija društveno humanistička nauka, ciljevi studijskog programa korespondiraju sa ostalim studijskim programima na Filozofskom fakultetu. Multidisciplinarnost i povezanost sa drugim društvenim i humanističkim naukama doprinosi unaprijeđivanju tumačenja društvenih fenomena i dinamike njihovog razvoja, te je stoga saradnja sa drugim studijskim programima zastupljena i naučno utemeljena. Ciljevi programa koji je predmet ovog elaborata su koncipirani tako da definišu novi studijski program zasnovan na fundamentalnim društvenim i humanističkim naukama sa dobrim udjelom praktične nastave, zasnovane na značajnom vremenu izvođenja individualnih vježbi i stručne prakse u cilju boljeg osposobljavanja za praktičan rad. Ciljevi studijskog programa osnovnih akademskih studija Specijalne edukacije i rehabilitacije su prilagođeni osnovnoj djelatnosti ustanove, materijalnim i ljudskim resursima i potrebama studenata i tržišta rada. Primarni cilj studijskog programa je da se studenti osposobe da koriste teorijska i praktična znanja stečena na studijama specijalne edukacije i rehabilitacije, u svrhu rješavanja problema sa kojima se sreću u svom profesionalnom radu. Pored toga, važan cilj programa je usklađivanje sa savremenim trendovima organizacije i rada u vaspitno-obrazovnim ustanovama, resursnim centrima, ustanovama socijalne i zdravstvene zaštite, privatnoj praksi, kao i dobijanje adekvatnog kadra za istraživački rad u skladu sa potrebama prevashodno nacionalnog, ali i regionalnog tržišta rada. Specijalna edukacija i rehabilitacija i njene discipline imaju veliki značaj i uticaj na razvoj i humanizaciju svakog savremenog društva, posebno uzimajući u obzir povezanost ove nauke sa ostalim društvenim, humanističkim i biomedicinskim naukama. Nakon završetka studijskog programa osnovnih akademskih studija Specijalne edukacije i rehabilitacije, studenti će biti osposobljeni za rad u predškolskim institucijama, osnovnim i srednjim školama, resursnim centrima, u ustanovama socijalne i zdravstvene zaštite, ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija, privatnom sektoru. Stečena znanja omogućit će studentima rad u oblasti rehabilitacije i rehabilitacije, rane intervencije, vaspitanja i obrazovanja, prevencije društvenih devijacija i zaštite djece sa smetnjama u razvoju i osoba s invaliditetom, privatnoj praksi. Stečena znanja i kompetencije omogućavaju cjeloživotno obrazovanje i daju mogućnost da se kroz nastavak školovanja studenti bave istraživačkim radom. Ciljevi studijskog programa su jasno i detaljno navedeni i usaglašeni su ciljevima Ustanove i klasifikacijom: Strategijom razvoja Univerziteta Crne Gore 2019-2024 definisani su ciljevi Univerziteta Crne Gore ka stvaranju inovativnog obrazovnog okruženja, promociji naučno-istraživačke izvrsnosti i internacionalizaciji akademske zajednice. Studijski program osnovnih akademskih studija Specijalna edukacija i rehabilitacija inkorporira sve navedene aspiracije istaknute u Strategiji razvoja i Strategiji internacionalizacije UCG 2021-2026, nudeći multidisciplinarni kurikulum, integraciju naprednih tehnologija i metoda, i fokus na globalne trendove i prakse u oblasti društvene brige o osobama sa smetnjama i poremećajima u razvoju. Inkluzivno obrazovanje u Crnoj Gori definisano je kao prioritet obrazovne politike na nacionalnom nivou. Zakon o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama

propisuje da obrazovanje ove djece predstavlja „aktivnost od javnog interesa“, te da sistem mora obezbijediti adekvatne uslove, individualni pristup i kontinuiranu stručnu podršku (Službeni list RCG“, broj 80/04 i „Službeni list CG“, br. 45/10, 47/17 i 145/21). Usvajanjem Zakona o dopuni Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama predstavlja važan iskorak u oblasti inkluzivnog obrazovanja u Crnoj Gori. Zakon je usaglašen sa Zakonom o jedinstvenom vještačenju invaliditeta, čime se uvodi jedinstveni model utvrđivanja stepena podrške. Ovim modelom se pristup procjeni potreba djece pomjera sa medicinskog na model zasnovan na poštovanju ljudskih prava, u potpunosti usklađen sa Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom. Strategija reforme obrazovanja 2025–2035, posebno naglašava cilj „obezbjedivanja inkluzivnog i pravičnog kvalitetnog obrazovanja i promovisanja mogućnosti za cjeloživotno učenje za sve“ (Vlada Crne Gore, 2025). Ostvarivanje ovog cilja pretpostavlja postojanje visokoobrazovanih stručnjaka koji posjeduju teorijska i praktična znanja iz oblasti specijalne edukacije i rehabilitacije, i koji su u potpunosti osposobljeni za rad u obrazovnim, zdravstvenim i socijalnim institucijama. Prema podacima UNICEF-a i Ministarstva prosvjete, broj učenika sa posebnim obrazovnim potrebama koji pohađaju redovne škole u Crnoj Gori značajno raste – sa oko 1.500 u 2015. godini na više od 2.200 u 2018. (UNICEF, 2019). Ovaj trend ukazuje na rastuću potrebu za stručnim kadrom koji može pružiti individualizovanu podršku učenicima sa različitim razvojnim teškoćama. Istraživanje OECD-TALIS (2024) pokazuje da nastavnici u Crnoj Gori izražavaju visok nivo spremnosti da primjenjuju inkluzivne metode rada, ali u isto vrijeme ističu potrebu za dodatnim stručnim usavršavanjem i podrškom. Samo 7% škola ima veći udio učenika sa posebnim obrazovnim potrebama, što ukazuje da sistem još uvijek nije u potpunosti osposobljen da omogući jednaku dostupnost inkluzivnih praksi na nacionalnom nivou. Pored obrazovnog sistema, nedostatak stručnjaka iz oblasti specijalne edukacije i rehabilitacije evidentan je i u drugim sektorima – zdravstvenom, socijalnom i nevladinom. Ova disproporcija između potreba korisnika i raspoloživog stručnog kadra ukazuje na urgentnu potrebu za sistematskim obrazovanjem profesionalaca u ovoj oblasti. Studijski program osnovnih akademskih studija Specijalne edukacije i rehabilitacije integriše teorijska znanja i praktične vještine, i promoviše profesionalnu odgovornost, etičke norme i usklađenost sa zakonskim okvirima i ciljevima klasifikacije. Prema Međunarodnim standardima klasifikacije obrazovanja (International standard classification of education-Fields of education and training 2013 – ISCED-F 2013 - detailed field description) multidisciplinarni program Specijalne edukacije i rehabilitacije inkorporira oblasti: 011 - nauke o obrazovanju, 0915 - Terapija i rehabilitacija; 0921 - Zaštita starijih osoba sa invaliditetom; 0923 - Socijalni rad i savjetovanje. Završetkom osnovnih akademskih studija Specijalne edukacije i rehabilitacije u skladu sa Međunarodnim standardima za obrazovanje, legislativom Evropske unije, kao i domaćom, ne kvalifikuje završnog studenta za samostalni rad, ali podrazumijeva sticanje određenih kompetencija, profesionalnih znanja i vještina koje daju mogućnost konkurisanja na tržište rada. U skladu sa naprijed navedenim, kriterij 2.1. smatra se ispunjenim.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

2.2. Ishodi učenja studijskog programa

- Ishodi učenja su dostupni zainteresovanim stranama, primarno nastavnicima i studentima;
- Planirani ishodi učenja su uporedivi sa Dablinskim deskriptorima;

- Postoji mogućnost za provjeru ishoda učenja u okviru internog sistema obezbjeđenja kvaliteta;
- Ishodi učenja će biti dostupni, realni i odražavati napredak u datoj oblasti;
- Ishodi učenja će omogućiti razvijanje saradnje sa relevantnim stranama.

Ocjena ispunjenosti
Ispunjeno

X

Djelimično ispunjeno

Nije ispunjeno

Komentar/ostvrt/preporuke:

Studijski program osnovnih akademskih studija Specijalna edukacija i rehabilitacija obrazuje stručnjake za rad sa osobama s različitim vrstama smetnji i poremećaja, za rad sa porodicama osoba sa smetnjama i poremećajima u razvoju i širom društvenom zajednicom. Završetkom studijskog programa razvijena su stručna znanja koja se odnose na poznavanje razvoja, karakteristika ponašanja, i potreba i mogućnosti funkcionisanja u socijalnoj sredini osoba sa razvojnim i stečenim smetnjama i poremećajima, osoba sa teškoćama u humanoj komunikaciji, osoba sa poremećajima u ponašanju. Ishodi učenja osnovnih akademskih studija grupisani su u određene cjeline.

Nakon završenih osnovnih akademskih studija student vlada teorijskim znanjima iz oblasti specijalne edukacije i rehabilitacije i prepoznaje različite vrste razvojnih, obrazovnih i socijalnih teškoća i njihove posljedice. Primjenjuje zakonske i etičke okvire u radu sa osobama sa smetnjama i poremećajima u razvoju, kao i znanja iz okvira metodike predškolskog, školskog i profesionalnog rada sa djecom i odraslim osobama sa invaliditetom koja mu omogućavaju aplikaciju programa specijalne edukacije i rehabilitacije kroz vodeću aktivnost u odnosu na uzrast (igra, učenje i radni angažman) i preostale sposobnosti. Samostalno i timski sprovodi opštu defektološku procjenu i dijagnostiku smetnji i poremećaja u razvoju. Učestvuje u planiranju i sprovođenju programa edukacije, habilityacije/rehabilitacije, kao i programa prevencije i resocijalizacije u zavisnosti od izabranog modula. Primjenjuje asistivnu tehnologiju za podršku osobama sa smetnjama i poremećajima u razvoju. Učestvuje u radu multidisciplinarnih timova i daje kritički doprinos rješavanju problemskih pitanja. Primjenjuje etičke principe i razvija profesionalni integritet i kontinuirano se profesionalno usavršava.

Ishodi učenja su u skladu sa savremenim izazovima inkluzivnog društva i daju kvalitetnu stručnu podršku osobama kojima je potrebna pomoć u razvoju i socijalnoj integraciji. Omogućavaju nastavak školovanja na viši nivo studija (master akademske studije) na jedan od tri ponuđena modula.

Ishodi su, s obzirom na trajanje studija, opterećenost studenata direktnom nastavom i vremenom predviđenim za samostalni rad potpuno realni. S obzirom na to da je predviđen upis manjeg broja kandidata, a da Filozofski fakultet raspolaže određenim brojem nastavnika i saradnika, očekivano je da će kandidati imati odgovarajuću podršku i pomoć u procesu ostvarivanja ciljeva studijskog programa u realno predviđenom vremenu. Zajednički i obavezni predmeti, prema dostavljenim kurikulumima, odražavaju recentno stanje u oblastima iz kojih su kao nastavni programi izvedeni.

Napomena: u preliminarnom Izvještaju Komisije je navedena preporuka koja se ticala razvoja praktičnih vještina studenata, a što je vidljivo iz naknadno dostavljenog dokumenta Savjeta za kvalifikacije od 16.04.2025. godine, čime je kriterij 2.2. u potpunosti ispunjen.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

2.3. Usaglašenost ishoda učenja sa ciljevima studijskog programa

- Ciljevi programa će se sistematski sprovesti u praksi. Postoje informacije o tome kako svaki predmet ili modul doprinosi ostvarenju ciljeva studijskog programa;
- Svi predmeti ili moduli opisani u "priručniku za predmete/module" studijskih programa sadrže informacione liste, koje su dostupne zainteresovanim stranama (prvenstveno studentima i nastavnicima);
- Postoji jasan opis znanja, vještina i kompetencija, koji se od studenata očekuje da steknu nakon odslušanih pojedinih predmeta na studijskom programu;
- Ishodi učenja su jasni i razumljivi za nastavnike i studente.

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
-----------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

Ciljevi studijskog programa osnovnih akademskih studija Specijalna edukacija i rehabilitacija su operacionalizovani kroz tri modula, kroz ciljeve pojedinačnih predmeta, kako obaveznih tako i izbornih. Predmeti u znatnoj mjeri doprinose realizaciji opštih ciljeva programa i njegovih modula. Kroz svaki predmet iz nastavnog plana budući polaznici orjentisani su prema sticanju znanja i vještina iz oblasti specijalne edukacije i rehabilitacije i njoj srodnih disciplina. Obzirom da su prve dvije godine studija zajedničke svi studenti će dobiti jednake polazne osnove iz oblasti psihologije, pedagogije, anatomije i fiziologije, neurologije i neuropsihologije, humane genetike, sociologije, kao i metodike nastave. Studijski program Specijalna edukacija i rehabilitacija predloženo je da bude organizovan kroz tri modula: Modul I: Razvojne smetnje i poremećaji, Modul II: Smetnje i poremećaji govora i sluha, Modul III: Poremećaji u ponašanju.

Modul I: Razvojne smetnje i poremećaji obuhvata metodike rada sa djecom kako predškolskog tako i školskog uzrasta različitih smetnji i poremećaja tako i segment profesionalnog osposobljavanja. Takođe, studenti će usvojiti osnove metodologije naučnog istraživanja i profesionalne etike što će im u znatnoj mjeri doprinijeti izradi završnih radova. Iako je u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju koji je stupio na snagu 23.10.2025. godine u okviru člana 84. ispoštovan stav 8. (da se praktična nastava organizuje u obimu od najmanje 30 ECTS), opšta preporuka je da u okviru Stručne prakse svi sati uključuju praktičan rad koji će se obavljati pod nadzorom mentora u instituciji gdje će se praksa obavljati, a imenovati odgovornog nastavnika koji će vrednovati tu praksu kroz postignuti nivo usvojenih vještina i kompetencija iz direktnog rada sa populacijom djece i mladih sa teškoćama u razvoju. Neophodno je veću pažnju posvetiti ranoj intervenciji i nastojati izborne predmete ponuditi iz oblasti modula.

Modul II: Smetnje i poremećaji govora i sluha je usmjeren na sticanje znanja i vještina iz oblasti logopedije, audiologije, fonetike i lingvistike, fonijatrije te specifičnih smetnji u učenju, kao i poremećaja govora, jezika i sluha. Takođe, preporuka u cilju postizanja kvalitete visokog obrazovanja je da se u okviru izbornih predmeta obuhvate i poremećaji glasa i takođe u okviru prakse sve sate usmjeriti na direktan praktičan rad i izradu dnevnika prakse ili knjižice praktičnih vještina.

Modul III: Poremećaji u ponašanju obuhvata sticanje znanja i praktičnih vještina iz oblasti socijalne patologije, maloljetničke delinkvencije, te procjene iste kao i primjene metoda

socijalnopedagoškog rada. Preporuka je obuhvatiti kroz izborni predmet i praksu domen vršnjačkog nasilja i prevencije istog. U skladu sa naprijed navedenim može se konstatovati da će se ciljevi programa sistematski sprovesti u praksi. Postoji jasan opis znanja, vještina i kompetencija, koji se od studenata očekuje da steknu nakon odslušanih pojedinih predmeta na studijskom programu tako da su ishodi učenja jasni i razumljivi kako za nastavnike tako i studente. Svaka informaciona lista predstavlja kurikulum nastavnog predmeta orijentisan prema ishodima učenja, što znači da ishodi učenja eksplicitno saopštavaju znanja, vještine i kompetencije koji se postižu izučavanjem predmeta.

U okviru svih modula preporuka je poticati studente na bavljenje volonterskim radom u institucijama u skladu sa njihovim interesovanjem. Kriterij 2.3. smatra se ispunjenim.

Kriterijum za ocjenjivanje: Potreban

2.4. Perspektive na tržištu rada, praktični značaj i profesionalne potrebe za studijskim programom

- Postoji tražnja na tržištu rada za svršenim studentima koji posjeduju kompetencije planirane ishodima učenja na studijskom programu ili se očekuju takvi trendovi u srednjem roku;
- Urađena procjena potreba tržišta rada i u skladu sa tim planiran broj upisanih studenata na studijskom programu;
- Kompetencije dozvoljavaju svršenim studentima da rade u području rada koje je usklađeno sa stečenom kvalifikacijom;
- Studijski program je povezan sa profesionalnom praksom (praktični zadaci, projekti, rad kod poslodavca tokom studija).

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
------------------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

Obzirom da je ovo prvi, državni univerzitetski program prvog ciklusa akademskih studija Specijalne edukacije i rehabilitacije koji se akredituje u Crnoj Gori opravdano je njegovo pokretanje kako bi se zadovoljile potrebe tržišta rada. Pokretanjem i realizacijom ovog studijskog programa iznjedit će se potrebni kadrovi koji će stečenim znanjem unaprijediti praksu specijalne edukacije i rehabilitacije, doprinijeti unaprijeđenju rada socijalne i zdravstvene zaštite, javnog i privatnog sektora na svim nivoima u praktičnim okolnostima i tako učestvovati u inoviranju obrazovanja i društva u cjelini. Prema evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, na biroima rada nema kandidata sa diplomom specijalne edukacije i rehabilitacije što je dovoljan pokazatelj za priekom potrebom pokretanja istog. Takođe, prikupljeni podaci pokazuju da u vaspitnim i obrazovnim ustanovama, kao i ustanovama socijalne i zdravstvene zaštite nedostaju stručni saradnici iz ove oblasti u vrijeme uvećane prevalencije autizma, narastanja nasilja i povećanog broja devijacije ponašanja, problema u učenju i humanoj komunikaciji. Predviđen je broj od 30 studenata prema potrebama tržišta rada. U zavisnosti od stanja na tržištu rada u perspektivi, broj traženih kanidata po studijskoj godini može biti promijenjen. Nakon završetka studijskog programa, studenti će biti osposobljeni za rad u vaspitno obrazovnim ustanovama, resursnim i dnevnim centrima, privatnoj praksi, ustanovama socijalne i zdravstvene zaštite, ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija i slično. Takođe, biće u mogućnosti da nastave

školoavanje na drugom nivou studija. U okviru samih studija predviđeno je da studenti odrade praksu u obrazovnim institucijama (predškolskim, osnovnim i srednjoškolskim ustanovama), ustanovama socijalne i zdravstvene zaštite, privatnoj praksi itd, kako bi se pripremili za tržište rada. U dijagnostici saraduje sa profesionalcem koji je završio master akademske studije specijalne edukacije i rehabilitacije, a u oblasti direktnog rada djeluje samostalno. Obzirom da postoji potreba za kadrom, a i interes potencijalnih kandidata, potrebe tržišta će biti zadovoljene što je i osnovni cilj. Kriterij 2.4. se smatra ispunjenim.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

2.5. Prijavljivanje i uslovi za upis na studijski program

- Procedure za upis na studijski program su regulisane, strogo se primjenjuju, transparentne su u pogledu Kriterijum za ocjenjivanjea kvaliteta i omogućavaju ostvarenje planiranih ishoda učenja;
- Planirani uslovi za upis obezbjeđuju da kandidati posjeduju potrebne kompetencije za nesmetan nastavak formalnog obrazovanja;
- Svi kandidati su jednako tretirani;
- Procedure su jasne i dostupne za sve zainteresovane kandidate;
- Obezbijeđeni su uslovi za upis planiranog broja studenata;
- Postignuti nivo obrazovanja neophodan za upis;
- Dodatni uslovi za upis kandidata koji uzimaju u obzir rezultate postignute u prethodnom školovanju i rezultate postignute na prijemnom ispitu, odnosno ispitu za provjeru znanja, sklonosti i sposobnosti kandidata za upis;
- Transparentno ocjenjivanje kod provjera za upis

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
------------------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

Pravo upisa imaju kandidati sa stečenom diplomom Gimnazije i stečenom diplomom srednje stručne škole. Kriterijumi za upis sprovode se u skladu sa kriterijumima na Univerzitetu. Uslove upisa i kriterijume definiše Pravilnik o bližim uslovima, kriterijumima i postupku upisa na osnovne studije Univerziteta Crne Gore. Rangiranje kandidata vrši se prema jasno propisanim kriterijumima, najčešće na osnovu uspeha iz srednje škole, a sistem objavljivanja preliminarnih i konačnih lista, kao i mogućnost prigovora, garantuju pravičnost postupka i pravnu zaštitu kandidata. Planiran broj studenata usklađuje se sa kapacitetima i tržišnim potrebama, a kvote se određuju kroz strateške odluke stručnih tela fakulteta i Univerziteta. Obzirom da postoje razrađene procedure za upis na studijski program, kriterij 2.5. se smatra ispunjenim.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

2.6. Nastavni plan

- Nastavni plan i program moraju biti planirani tako da omogućavaju postizanje ishoda učenja za vrijeme predviđeno za završetak studija;
- Povezanost sadržaja kurikuluma sa zahtjevima struke;
- Sadržaj nastavnog plana je javno dostupan u priručniku i na web stranici ustanove;

- Studenti su, na početku nastave, upoznati sa predmetima kroz informacijski paket za sve predmete;
- Cjelishodnost predmeta u odnosu na njihov broj (dobra zastupljenost), raspored na nivoima studija, pripadnost akademskom/primijenjenom studijskom programu i podjela na grupe teorijskih, naučnih i dr. predmeta.

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
------------------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

Nastavni plan i program prati aktuelne i najnovije promjene u okviru predmeta, a s obzirom na naučnu djelatnost, prate se i savremena naučna dostignuća i ista implementiraju. Strateški plan razvoja ustanove predviđa sljedeće aktivnosti: analizu uspješnosti studijskog programa sa prijedlogom unaprijeđenja strukture i kvaliteta studija uključujući reviziju povezanosti svih elemenata kurikuluma (opterećenje studenata, način ispitivanja i ocjenjivanja, organizacija nastave, ishodi učenja); analizu usklađenosti ishoda učenja sa potrebama tržišta rada; kontinuirano praćenje i revidiranje sadržaja programa, koje uključuju potrebe društva, rezultiraće potencijalnim izmjenama nastavnog plana osnovnih studija na studijskom programu, prema potrebi; kroz redovnu komunikaciju rukovodstva programa sa predstavnicima studenata, pratiće se očekivanja studenata i uvažavaće se njihove potrebe i sugestije na nivou kolegijuma ili Vijeća, kao i na sjednicama Komisije za kontrolu, čiji je jedan od članova student povjerenik. Sve promjene u planovima nastave, terminima provjera znanja, načina izvođenja nastave i testiranja, rade se u dogovoru sa predstavnicima studenata. Nedeljna i semestralna opterećenja studenata su definisana Programom, u čijem kreiranju su praćene preporuke Zakona o visokom obrazovanju. U okviru programa definisane su nastavne baze kao mjesta gdje je moguće izvoditi praktičnu nastavu i usavršavati se u tom smislu (laboratorije, naučno-istraživačke institucije, javna preduzeća i slično). Pošto postoji veći broj Memoranduma o saradnji, koji su potpisani između Filozofskog fakulteta i institucija koje se bave obrazovanjem, kao i specijalnom edukacijom i rehabilitacijom, postoji i značajan prostor za saradnju, slanje studenata na praksu i uvrštavanje ovih institucija u nastavne baze Studijskog programa Specijalna edukacija i rehabilitacija. Osnovne akademske studije studijskog programa Specijalna edukacija i rehabilitacija izvode se tokom tri godine, odnosno u šest semestara i program se realizuje na sljedeći način:

- u I i II semestru 12 predmeta (10 obaveznih i 2 izborna);
- u III i IV semestru 12 predmeta (10 obaveznih i 2 izborna);
- u V semestru šest predmeta (5 obaveznih i 1 izborni);
- u VI semestru šest predmeta (6 obaveznih predmeta za izabrani modul 1 Razvojne smetnje i poremećaji);
- u VI semestru šest predmeta (6 obaveznih predmeta za izabrani modul 2 Smetnje i poremećaji govora i sluha) i

– u VI semestru šest predmeta (6 obaveznih predmeta za izabrani modul 3 Poremećaji u ponašanju).

Nastavni plan i program, omogućava postizanje ishoda učenja za vrijeme predviđeno za završetak studija, posebno u smislu osposobljavanja studenata da budu stručno orijentisan kadar u oblasti specijalne edukacije i rehabilitacije, kao i da stečena znanja primijene u praksi tokom svog radnog angažmana. Na ovaj način izvršiće se osposobljavanje neophodnog kadra za rad u različitim institucijama (u zavisnosti od izabranog modula), koje imaju i potrebu za istim.

U prilog navedenom, priložene su potrebne tabele:

- Tabela S2.6. Raspored predmeta po semestrima i godinama studija
- Tabela S2.6.2. Raspored predmeta po semestrima, tipu i statusu
- Tabela S2.6.3. Pregled predmeta studijskog programa prema tipu
- Tabela S2.6.4. Informacione liste predmeta

Nastavni plan i program je usklađen sa ishodima učenja. Kriterij 2.6. je ispunjen.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

2.7. Analiza metodike nastave

- Sve obrazovne metode, didaktička sredstva, rad u laboratoriji i seminari jasno su istaknuti u okviru informacionog paketa za sve predmete.
- Koriste se različiti načini realizacije nastave;
- Fleksibilno se koristi niz pedagoških metoda;
- Načini realizacije nastave i korišćene pedagoške metode se redovno procenjuju i prilagođavaju.

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno
------------------	---	----------------------	--	----------------

Komentar/ostvrt/preporuke:

U nastavi se koriste različite pedagoške metode, počev od didaktičkih koje omogućavaju da se studenti uvedu u program i motivišu za predstojeću aktivnost, preko istraživačkih, koje podrazumijevaju samostalno traganje za činjenicama, pronalaženje veza i odnosa među njima, do učenja putem rješavanja problema. Planirano je organizovanje praktične nastave u vrtićima, školama, resursnim centrima, ustanovama socijalne zaštite, ustanovama zdravstvene zaštite, kaznenopopravnim zavodima, dnevnim boravcima za djecu i mlade sa problemima u ponašanju, i drugim ustanovama javnog, ali i privatnog sektora. Postupak studentskog vrednovanja nastave sprovodi se anketiranjem studenata na svim nivoima, vezano za kvalitet studijskih programa, kvalitet nastave, uslova i rada koja ima za cilj unaprijeđivanje nastavnog procesa. Svi predmeti u okviru nastavnih listi sadrže detaljne informacije o metodama i sredstvima koja se koriste za izvođenje nastave (predavanja, vježbe, seminari, studije slučaja, online resursi, multimedijalni materijali, itd.). Nastava se realizuje kroz različite forme kao što su interaktivna predavanja, radionice, praktične vježbe, samostalni rad, grupni projekti, e-učenje i drugo. Takav diverzitet nastavnih metoda

omogućava studentima da razvijaju različite vještine i kompetencije, te da se prilagode različitim stilovima učenja. Postoji sistematičan pristup procjeni efikasnosti načina realizacije nastave i korišćenja pedagoških metoda. Nastavnici redovno prikupljaju povratne informacije od studenata kroz ankete, evaluacije i diskusije. Na osnovu prikupljenih podataka, vrši se analiza i prilagođavanje metoda i sredstava kako bi se poboljšao kvalitet nastave i učenja. Ovaj proces omogućava kontinuirano unaprijeđenje nastavnog procesa i prilagođavanje potrebama studenata. Koriste se različiti načini realizacije nastave čime je kriterij 2.7. ispunjen.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

2.8. Ispiti (koncept i organizacija)

- Broj, vrsta i organizacija provjere znanja i završnog ispita su planirani tako da podrže ostvarivanje planiranih ishoda učenja u vremenu planiranom za završetak studija;
- Studentima je obezbijeđeno dovoljno vremena da se pripreme za provjere znanja i završne ispite;
- Oblik ispita i završnog ispita su istaknuti u informacionom paketu za svaki predmet/modul;
- Studenti su informisani o zahtjevima na ispitu, koji su u skladu sa obrazovnim ciljevima predmeta/modula;
- Organizacija ispita ne utiče na produžetak vremena studiranja;
- Kriterijum za ocjenjivanje i za ocjenjivanje su transparentni za nastavnike i studente i garantuju postizanje ishoda učenja;
- Završetak ciklusa studijskog programa je jasno definisan (teza ili drugi individualni zadatak).

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
------------------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

Znanje i vještine studenata provjeravaju se i vrednuju kontinuirano u toku semestra i na završnom ispitu. Studenti imaju mogućnost da znanja i vještine koje su stekli pokažu kroz tri oblika provjere znanja: usmeno, u pisanoj formi i praktično, što je vidljivo u informacionim listovima svakog predmeta. Kompletan nastavni sadržaj, načini bodovanja i ocjenjivanja, literatura, termini provjera znanja, dostupni su u samom ECTS katalogu. Predmetni nastavnik obavezan je da na prvom času nastave upozna studente pored ostalog i sa kriterijumima za ocjenjivanje koji garantuju postizanje ishoda učenja. Na osnovu gore navedenog, studenti na vrijeme dobijaju sve potrebne informacije i posjeduju dovoljno vremena za kvalitetnu pripremu ispita. Nastavno i drugo osoblje, uključeno u realizaciju datog predmeta, upoznato je sa postojećim metodama testiranja, ispitivanja i svim pravilnicima koji definišu te procese. Studenti imaju pravo na izvod iz plana rada u pisanoj formi. Na prvom času sve te pojedinosti se predočavaju i elaboriraju, studenti se upoznaju eventualno sa specifičnostima predmeta i njihovim principima. Ustanova je dužna da na početku studijske godine (isticanjem informacije na sajtu fakulteta i na oglasnim tablama) informiše studente o načinu, vremenu i mjestu održavanja nastave, provjere znanja i ispita, rezultatima ispita i drugim pitanjima od značaja za organizaciju studija. Načini provjere znanja, kreiranje ispitnih pitanja i koncepcija samog kako nastavnog tako i ispitnog procesa rezultat su dugogodišnjeg iskustva nastavnika ili njihovih mentora i u saglasju su sa onim

što se od studenta datim kursom traži i očekuje. Sve informacije studenti dobijaju putem odgovarajućih sredstava za komunikaciju i informisanje (sajt, društvene mreže, studentski predstavnici i grupe koje su oni kreirali), kao i uvidom u radove i konsultacijama. Sve provjere znanja se na transparentan, dosljedan i pravedan način primjenjuju na sve studente, isključujući bilo kakav vid diskriminacija ili izuzimanja po bilo kom osnovu, a pri tome se poštuju sve važeće procedure. Nakon svih položenih ispita na osnovnih studijama izdaje se diploma akademskih osnovnih studija. Broj ispita, odnosno ispitnih rokova je predviđen Zakonom o visokom obrazovanju. Analizirajući sve postupke realizacije i provođenja provjera znanja odnosno organizacije ispita utvrđeno je da je i kriterij 2.8. ispunjen.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

2.9. Nastava, učenje i ocjenjivanje orijentisano na studenta - student u centru obrazovnog procesa

- Postoje realne razlike kod studenata i njihovih potreba u toku studija;
- Postoje fleksibilni putevi učenja;
- Razvija se osjećaj autonomije kod studenta;
- Obezbjede su adekvatne smjernice i podrška nastavniku;
- Promoviše se uzajamno poštovanje odnosa student-nastavnik;
- Postoje odgovarajuće procedure za postupanje po primjedbama studenata.
- Nastavnici su upoznati sa postojećim metodama provjere znanja i ispitivanja i imaju institucionalnu podršku u razvoju ovih vještina u svojoj oblasti;
- Kriterijum za ocjenjivanje i načini provjere znanja, kao i Kriterijum za ocjenjivanje i za postignutu ocjenu unaprijed su objavljeni;
- Ocjena pokazuje studentima u kojoj mjeri su postigli željene ishode učenja;
- Studenti dobijaju povratne informacije i, ako je potrebno, koriste konsultacije o procesu ocjenjivanja;
- Gdje je to moguće, ocjenjivanje vrši više od jednog nastavnika;
- Kod uslova za ocjenu uzimaju se u obzir eventualne olakšavajuće okolnosti;
- Ocenjivanje je konzistentno, primenjuje se za sve studente i sprovodi u skladu sa objavljenim pravilima;
- Predviđena je formalna procedura za studentske žalbe.

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
------------------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

Na osnovu priloženog opisa u okviru standarda 2.9. uočljive su značajne prakse u Ustanovi, koje predstavljaju podršku učenju studenta i koje omogućavaju da student bude u centru pažnje. Nastavnici i saradnici ulažu svoja znanja, kompetencije i sposobnosti kako bi nastavne metode prilagodili studentima različitih potreba, nivoa znanja i predznanja, a koje su neophodne za pojedine predmete, na osnovu prihvatanja da postoje realne razlike kod studenata i njihovih potreba u toku studija. Prema potrebama i zahtevima predmeta (tamo gde za to postoji mogućnost) organizuje se online-nastava (korišćenjem različitih platformi). Za studijski program organizuje se praktična nastava, a postoje i fleksibilni modaliteti učenja, koji omogućavaju prilagođavanje potrebama i interesovanjima studenata. Studenti imaju pravo na konsultacije, čiji je termin najčešće definisan u samom katalogu, ali i na

stranicama predmeta i koje se održavaju redovno, mada mogu biti i rezultat usmenog dogovora sa predmetnim nastavnikom ili saradnikom. Takođe, studenti imaju pravo i na uvide u svoje radove (testovi, kolokvijumi, završni ispiti).

Obezbeđuje se transparentnost nastavnika predmeta, ali i razjašnjenje svih nedoumica koje student ima u vezi sa gradivom, načinom ocenjivanja i bodovanja, literaturom, usvajanjem pojedinih tematskih celina. Nastavno i drugo osoblje, uključeno u realizaciju određenog predmeta, upoznato je sa postojećim metodama testiranja, ispitivanja i svim pravilnicima koji definišu te procese. Promoviše se uzajamno poštovanje odnosa student-nastavnik, izgradnja odnosa zasnovanih na uzajamnom poštovanju i otvorenoj komunikaciji je ključna, stvarajući inkluzivno i stimulativno obrazovno okruženje. Eventualni problemi oko načina realizacije nastave ili kriterijuma ocenjivanja, na koje bi studenti ukazali, rešavali bi se na relaciji student-nastavnik-rukovodilac studijskog programa. Značajnu ulogu u obezbeđenju i unapređenju kvaliteta čine i studenti koji su kroz svoje predstavnike uključeni u infrastrukturu za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu. U skladu sa zakonom, Statutom i pravilnicima, student ima pravo na žalbu dekanu u slučaju povrede prava na slobodu mišljenja i iskazivanja stavova o pitanjima koja se odnose na studije, na pogodnosti u studiranju koje proizilaze iz statusa studenta, konsultacije, polaganje ispita na način i u rokovima kako je to određeno zakonom i statutom, korišćenje biblioteke, računarske sale, laboratorija i ostalih resursa sa kojima raspolaže organizaciona jedinica. Ukoliko student smatra da je na bilo koji način oštećen prilikom organizacije ispita ili formiranja ocene, na njegov zahtev se formira komisija, koja će izvršiti ponovno ispitivanje. Izuzetno, u slučaju pritužbi po nekim drugim osnovama, ponovo se formira komisija koja postupa po žalbi i ispituje slučaj. Nastavnici i saradnici su transparentni po pitanju kriterijuma i metoda za proveru znanja. Kompletan nastavni sadržaj, načini bodovanja i ocenjivanja, literatura, termini provera znanja, dostupni su u samom ECTS katalogu. Za svaki predmet (kurs) predmetni nastavnik utvrđuje plan rada, te je obavezan da na prvom času nastave upozna studente sa planom rada na predmetu (kursu). Studenti imaju pravo na izvod iz plana rada u pisanoj formi. Načini provere znanja, kreiranje ispitnih pitanja i koncepcija samog nastavnog tako i ispitnog procesa rezultat su dugogodišnjeg iskustva nastavnika ili njihovih mentora i u saglasju su sa onim što se od studenta datim kursom traži i očekuje. Na osnovnim akademskim studijama, proveru znanja vrše nastavnik i saradnik (nastavnik je zadužen za realizaciju završnog ispita, dok saradnici participiraju u ocenjivanju domaćih zadataka, testova i kolokvijuma – na kraju, formiranju konačne ocene doprinose poeni prikupljeni i na predispitnim i na ispitnim proverama znanja). Postoji mogućnost organizovanja dodatnog ispitnog roka za studente koji su, usled bolesti ili drugog opravdanog razloga, propustili jedan ili oba termina završnog ispita u regularnom ispitnom roku ili jedan od termina kolokvijuma. Odluku o organizovanju ovog roka donosi Senat (obično na predlog Studentskog parlamenta) i taj rok se realizuje nekoliko sedmica nakon završetka zvaničnog ispitnog roka. Sve provere znanja se na transparentan, dosljedan i pravedan način primenjuju na sve studente, isključujući bilo kakav vid diskriminacije ili izuzimanja po bilo kom osnovu, a pri tome se poštuju sve važeće procedure. Na osnovu prethodnog može se uočiti da se na Ustanovi primenjuju prakse koje studenta i njegove potrebe stavljaju u centar nastave i učenja. Obzirom da je sva pažnja usmjerena na studenta zadovoljen je i kriterij 2.9.

**STANDARD 3.
RESURSI**
KRITERIJUMI:

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

3.1. Osoblje angažovano na realizaciji studijskog programa

- Sastav i stručnost nastavnika treba obezbijede postizanje očekivanih ishoda učenja u vremenu planiranom za završetak studija;
- Istraživanje i razvojne aktivnosti zaposlenih su takve da obezbjeđuju postizanje planiranog nivoa obrazovanja;
- Mogućnosti za budući razvoj zaposlenih su definisane i dostupne;
- Planirane su organizacija i osoblje ustanove za obavljanje: administrativno-pravnih poslova, računovodstvenih poslova, tehničkih i higijenskih poslova, funkcionisanja studentskih servisa (studentske službe, biblioteke IT podrške).

Ocjena ispunjenosti
Ispunjeno

X

Djelimično ispunjeno

Nije ispunjeno

Komentar/ostvrt/preporuke:

Nakon dopune dokumentacije Komisija je uspela da sagleda sve potrebne elemente Standarda 3. Stava smo da Ustanova ima veoma kvalitetan nastavni kadar, kompetentan u stručnom i naučnom smislu. Komisija je svesna da se program specijalne edukacije i rehabilitacije prvi put akredituje u Crnoj Gori u okviru državne ustanove, a da je očekivanje da se prilikom samovrednovanja ili reakreditacije poveća broj referenci koje su usko vezane za predmete na kojima nastavnici predaju. Kao posebno problematičan element standarda bilo je angažovanje neimenovanih "profesora sa Medicinskog fakulteta" za medicinske predmete, bez priloženih biografija, zvanja, oblasti izbora i referenci. Ustanova je tokom postupka dopunila dokumentaciju, te dostavila saglasnosti profesora za angažovanje na medicinskim predmetima. Time je otklonjena problematična stavka Standarda 3. U dokumentaciju su uneta imena nedostajućih nastavnika na predmetima gdje nisu navedena imena, dostavljeni su ugovori o radu nastavnika, te izbori u zvanja, kao i nedostajuće biografije. Uvidom u inicijalnu i dopunjenu dokumentaciju, Komisija je konstatovala da Ustanova ima potrebne ljudske resurse za realizaciju studijskog programa čime ispunjava kriterij 3.1. u potpunosti, te daje preporuku produkcije novih naučnih radova iz domena predmeta koje nastavnici predaju. Prema podacima iz Zahteva za akreditaciju iz Tabele 3.1.2. planirano je angažovanje 44 osobe kao nastavno osoblje u različitim zvanjima. Prema tome, smatramo da su ispunjeni uslovi u pogledu kadra, a prema Zakonu o visokom obrazovanju Crne Gore.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

3.2. Finansiranje i infrastrukturni resursi

- Obezbijedena je finansijska održivost programa;
- Infrastruktura (sale, laboratorije, biblioteke...) i njihovo korištenje ispunjava kvalitativne i kvantitativne zahtjeve;

- Jasno je definisana saradnja na osnovu koje ustanova koristi infrastrukturu drugih (spoljnih) partnera za obuku i obrazovanje studenata;
- Ustanova je u stanju da reaguje na probleme, rješava finansiranje, obezbjeđuje osoblje i upisuje potreban broj studenata.

Ocjena ispunjenosti
Ispunjeno

X

Djelimično ispunjeno

Nije ispunjeno

Komentar/ostvrt/preporuke:

Ustanova raspolaže sa edukativnim i naučnoistraživačkim, kao i računarskim učionicama. Pored opreme koja je instalirana u nekoliko učionica i koja se već intenzivno koristi u nastavi, studenti raspolažu računarskom salom, koja je zajednička za sve studijske programe Filozofskog fakulteta, kao i velikom bibliotekom. Nastavnici i saradnici u kabinetima posjeduju neophodnu računarsku opremu. Filozofski fakultet obezbjeđuje internet konekciju u svim učionicama i kabinetima, tako da je umreženost prisutna u zadovoljavajućoj mjeri. Ustanova uzima u obzir potrebe studenata sa invaliditetom, u smislu organizacije nastave i prilagođavanja nastavnog procesa i realizacije ispita kod takvih lica. U zgradi Filozofskog fakulteta se nalazi posebno konstruisan lift koji omogućava pristup osobama sa invaliditetom gotovo svim učionicama, ali ne svim. Takođe, sa druge strane zgrade nalazi se platforma, koja omogućava prilaz i ulaz u zgradu osobama sa invaliditetom. Studenti su informisani o uslugama dominantno putem sajta. Na ličnu inicijativu ili posredstvom studentskih predstavnika, studenti se informišu u razgovoru sa rukovodicem programa. Studenti svoje primjedbe mogu pojedinačno ili preko studenta povjerenika izložiti rukovodiocima studijskih programa ili Prodekanu za nastavu.

Administrativno osoblje jeste kvalifikovano za pružanje usluga podrške studentima (tumačenjem i primjenom akata Univerziteta Crne Gore), a kroz razne sastanke, okrugle stolove i tribine (organizovane od strane uprave Univerziteta ili drugih) ima mogućnost za razvoj i nadogradnju istih. Služba CIS-a kontinuirano obezbjeđuje pravovremeno informisanje nastavnika i saradnika o svim važnim događajima i, uopšte, pruža dobru informacijsku i komunikacijsku podršku za realizovanje nastave i učenja. Fakultet raspolaže svim potrebnim materijalnim resursima. Posebno bi izdvojili veliki bibliotečki fond koji će biti na raspolaganju novog studijskog programa. Ustanova raspolaže bibliotekom koja je druga po veličini u Crnoj Gori. Takođe, uvidom u informacije iz priloga o polaznom bilansu stanja i uspeha jasno je da se najveći deo izvora prihoda oslanja na finansiranje iz državnih izvora, a potom iz školarina studenata. Iz pomenutih izvora sagledali smo vrijednost objekata, opreme i ostalih ulaganja. Navedena tabela oslikava i realno stanje na terenu, a to je da se Filozofski fakultet u Nikšiću nalazi u fazi renoviranja i osavremenjivanja prostora i opreme, te je očekivano da će studenti novog studijskog programa svoje školovanje započeti u potpuno savremenom prostoru i sa savremenom opremom. Moramo naglasiti da i postojeći kapaciteti koje smo zatekli već zadovoljavaju sve standarde kvaliteta, te se kriterij 3.2. može smatrati zadovoljenim.

**STANDARD 4.
UPRAVLJANJE KVALITETOM**
KRITERIJUMI:

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni				
4.1. Obezbjedenje kvaliteta				
<ul style="list-style-type: none"> • Ustanova posjeduje dokumenta i instrumente za obezbjeđenje kvaliteta nastave, istraživanja i umjetničkog rada ustanove; • Sistem obezbjeđenja kvaliteta je osmišljen kako bi obezbijedio kontinuirano poboljšanje studijskog programa; • Sistem obezbjeđenja kvaliteta omogućava da se otkriju propusti u postizanju obrazovnih ciljeva, da se provjeri da li su postavljeni ciljevi dostižni, pripreme i sprovedu odgovarajuće mjere za ispravljanje propusta i poboljšanje; • Sistem obezbjeđenja kvaliteta ima jasno definisane odgovornosti, uključuje studente i druge zainteresovane strane. 				
Ocjena ispunjenosti				
Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno
<i>Komentar/ostvrt/preporuke:</i>				
<p>Ustanova ima uspostavljen normativni i institucionalni okvir za obezbjeđenje kvaliteta koji je definisan kroz Statut Univerziteta (čl. 109–115) i Pravilnik o organizaciji i radu sistema za osiguranje i unapređenje kvaliteta. Ovim aktima su jasno uređeni postupci samoevaluacije, nadležnosti organa i tela, kao i procedure za praćenje i unapređenje kvaliteta nastave i ukupnog rada ustanove.</p> <p>Sistem kvaliteta organizaciono je podržan kroz rad Centra za unapređenje kvaliteta na nivou Univerziteta, kao i Komisije za kvalitet na nivou Fakulteta. Time su uspostavljeni institucionalni mehanizmi za kontinuirano praćenje i unapređenje studijskih programa. Sistem obezbjeđenja kvaliteta omogućava kontinuirano unapređenje studijskih programa, informacije o ishodima učenja i kvalitetu nastavnog procesa kroz redovne postupke samoevaluacije, anketiranje studenata i spoljnih aktera (poslodavaca, bivših studenata i dr.). Dobru osnovu za unapređenje predstavlja postojanje formalizovanih procedura i tela nadležnih za praćenje kvaliteta. U pogledu odgovornosti, jasno su definisane nadležnosti svih aktera u sistemu kvaliteta (organi Univerziteta, stručna tela, akademsko osoblje i studenti), čime se obezbeđuje funkcionalnost sistema. Posebno je značajno uključivanje studenata u Komisiju za kvalitet i u proces evaluacije.</p> <p>Preporučuje se dodatno preciziranje načina identifikacije eventualnih nedostaka i planiranja mera za unapređenje studijskog programa Specijalna edukacija i rehabilitacija. Takođe, preporučuje se dalje osnaživanje uloge eksternih aktera (poslodavaca, bivših studenata i dr.) korišćenjem njihovih povratnih informacija za unapređenje kvaliteta ovog studijskog programa. Ustanova posjeduje dokumenta za obezbjeđenje kvaliteta nastave, te je kriterij 4.1. ispunjen.</p>				
Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni				
4.2. Instrumenti, metode i rezultati				
<ul style="list-style-type: none"> • Koriste se metode i instrumenti da bi se kvalitet studijskog programa održavao i razvijao. Oni su dokumentovani i redovno se kontrolišu primjenom: mehanizmi 				

<p>obezbjeđenja kvaliteta (samoevaluacije i analiza i ocjena samoevaluacije), i instrumenata obezbjeđenja kvaliteta (standarda i indikatora);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobijeni podaci se ocjenjuju kao dio sistema za obezbjeđenje kvaliteta. Oni pružaju potrebne informacije i dozvoljavaju izvođenje zaključaka; • Ako je studijski program uspješno završen, bez obzira da li su kontrole bile aktivne u toku studija, provjerava se ocjena diplomiranih studenata o studijskom programu i njihovo zapošljavanje nakon studija. Ti zaključci dozvoljavaju da slabosti budu prepoznate i ispravljene.

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
------------------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

Ustanova ima uspostavljene i dokumentovane metode i instrumente za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta studijskih programa. Sistem uključuje redovne postupke samoevaluacije, analize i ocene samoevaluacije, kao i primenu standarda i indikatora kvaliteta, čime su ispunjeni osnovni zahtevi ovog standarda. Kao ključni instrumenti izdvajaju se studentske ankete, statističko praćenje uspešnosti i odustajanja studenata, kao i izrada izveštaja o kvalitetu na nivou organizacione jedinice – Filozofski fakultet. Ovi podaci se sistematski prikupljaju, analiziraju i koriste za unapređenje kvaliteta postojećih studijskih programa uz jasno definisanu procedura njihovog razmatranja i donošenja mera. Na institucionalnom nivou uspostavljeni su mehanizmi koji omogućavaju prikupljanje i analizu relevantnih podataka nakon početka realizacije programa.

Nakon dopune dokumentacije u okviru koje je dostavljen nedostajući Prilog 6., Komisija smatra da je u potpunosti ispunjen i ovaj kriterij uz preporuku da se razmotre mogućnosti za sistematsko praćenje zapošljivosti i karijernog razvoja diplomiranih studenata, što bi dodatno doprinelo sveobuhvatnijoj procjeni kvaliteta i relevantnosti studijskog programa Specijalna edukacija i rehabilitacija.

**STANDARD 5.
DOKUMENTACIJA**
KRITERIJUMI:

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

5.1. Pravila o studiranju

- Ustanova raspolaže svim važnim propisima za studijski program sa ključnim pravilima za upis, tok studija i završetak programa.

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
------------------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

Studije se na Fakultetu izvode u skladu s pravilima studiranja zasnovanim na Evropskom sistemu prenosa kredita (European Credit Transfer System – ECTS). Vrednovanje oblika rada studenta vrši se dodjeljivanjem odgovarajućeg broja ECTS kredita, uz uslov da ukupno opterećenje ne smije prelaziti 30 ECTS kredita po semestru. Obim studijskog programa koji se izvodi u jednoj godini je 60 ECTS kredita. Univerzitet Crne Gore raspolaže svim pravnim aktima koji sadrže pravne propise za studijski program sa ključnim pravilima za upis, tok

studija i završetak programa. Sva dokumenta su objavljena na sajtu UCG. Politike pristupa, procesi i kriterijumi za upis sprovode se dosljedno i na transparentan način. Obezbjedeno je upoznavanje studenata sa radom ustanove i uvođenje u program. Kroz više manifestacija i na više načina je obezbjeđeno upoznavanje budućih studenata sa programima Ustanove: Dan otvorenih vrata, gostovanje u medijima, Otvoreni dani nauke, ljetnje škole i slično. Kriterijumi za upis sprovode se u skladu sa kriterijumima na Univerzitetu. Uslove upisa i kriterijume definiše Pravilnik o bližim uslovima, kriterijumima i postupku upisa na osnovne studije Univerziteta Crne Gore. Konkursom koji se objavljuje u sredstvima javnog informisanja i na sajtu Univerziteta je transparentno prikazan broj studenata, koji se traži za određeni studijski program. Prilikom odlučivanja o broju studenata za dati studijski program vodi se računa kako o broju koji je dozvoljen akreditacijom tako i o realnim potrebama tržišta i prostorno-edukativnim kapacitetima samog fakulteta. Nakon rangiranja, na sajtu se ističu preliminarne rang-liste, sa mogućnošću prigovora ili žalbe Centralnoj komisiji za upis. Po isteku tog perioda, nakon rješavanja eventualnih primjedbi, ističe se konačna rang-lista studenata, koji su primljeni na odgovarajući studijski program, objavljuje se spisak dokumenata i radnji koje je potrebno sprovesti kako bi se kandidat upisao na fakultet i jasno se ističu vrijeme i datum upisa. Rangiranje i potpisivanje preliminarne i konačne rang-liste za upis sprovodi Komisija za upis fakulteta, koju imenuje dekan. Studenti putem sajta i društvenih mreža, kao i u komunikaciji sa predstavnicima studenata, rukovodiocima studijskih programa i prodekanom za nastavu, imaju mogućnost detaljnijeg upoznavanja fakulteta, studijskog programa i samog načina funkcionisanja i organizacijom fakulteta i nastave. Prilikom upisa, student potpisuje Ugovor o studiranju, koji definiše prava i obaveze studenta. Pravila studiranja su definisana i provodiva, čime je ispunjen kriterij 5.1.

Kriterijum za ocjenjivanje: Eliminacioni

5.2. Diploma i dodatak diploma

- Izdavanje dvojezične diplome (crnogorski/engleski jezik) sa dodatkom diplome je obavezno;
- Dodatak diplome pruža informacije o studijskom programu i planiranim ishodima učenja.

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
------------------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

Po završetku studijskog programa, student/kinja dobija dvojezičnu dokumentaciju u kojoj su jasno navedene ostvarene kvalifikacije (diploma i dodatak diplome - supplement). Dvojezična diploma i dodatak diplomi se izdaju u skladu sa "Pravilnikom o sadržaju i obliku diplome i dopune diplome (supplement), vođenju matične knjige studenata, evidenciji i sadržaju javnih isprava koje izdaje Univerzitet i ustanove visokog obrazovanja. Diploma sadrži informacije o stepenu kvalifikacija, broju ostvarenih ECTS bodova, prosječnoj ocjeni, dužini studiranja. U dodatku diplome je ilustrovana struktura studijskog programa, sa spiskom predmeta i ostvarenim ocjenama. Dodatne informacije o predmetnim disciplinama, po svim studijskim programima, sa silabusima i ishodima učenja, dostupne su na zvaničnoj internet stranici Fakulteta. Po završetku programa akademskih osnovnih i master studija, studentima se dodjeljuje diploma o završenom akademskom programu. Od 2006/2007.

studijske godine uz diplomu svršenim studentima se izdaje i dopuna diplome, na osnovu zvaničnog evropskog modela. Diploma i dopuna diplome se izdaju na crnogorskom i engleskom jeziku. Nakon što student završi odgovarajući nivo studija, on najprije dobija uvjerenje o završetku nivoa/školovanja, spisak položenih ispita, a nakon toga i diplomu sa odgovarajućim dodatkom (supplement) u kome se nalaze relevantne informacije o svakom predmetu koji je student tokom datog nivoa studija položio, sa pratećim ishodima.

Jedina zamerka se tokom postupka odnosila na nedostajanje izgleda diplome, kao priloga dokumentaciji. Ustanova je navedena dokumenta dostavila, te je Komisija saglasna da je i kriterij 5.2. u potpunosti ispunjen.

STANDARD 6. UPOREDNI PRIMJERI DOBRE PRAKSE

KRITERIJUMI:

Kriterijum za ocjenjivanje: Potreban

6.1. Primjeri uporedivih implementiranih studijskih programa na drugim ustanovama visokog obrazovanja

- Uporedivost se odnosi na:
  - Stepenu usaglašenosti ciljeva studijskog programa
  - Stepenu usaglašenosti ishoda učenja studijskog programa
  - Stepenu usaglašenosti kurikulumu studijskog programa

Ocjena ispunjenosti

Ispunjeno	X	Djelimično ispunjeno		Nije ispunjeno	
------------------	---	----------------------	--	----------------	--

Komentar/ostvrt/preporuke:

U okviru Standarda 6. dobro je istaći pozitivne strane: Studijski program osnovnih akademskih studija specijalne edukacije i rehabilitacije kreiran je u saglasnosti sa savremenim teorijskim i praktičnim dostignućima u interdisciplinarnim oblastima i obrazovanja, što je vidljivo kroz strukturu kurikulumu, izbor nastavnih sadržaja i zastupljenost istraživačkih i aplikativnih elemenata. Priložena je komparativna analiza sa više inostranih studijskih programa (3), uključujući programe visokoškolskih ustanova iz Evropskog prostora visokog obrazovanja u okruženju, pri čemu su obezbeđeni javno dostupni i proverljivi izvori, u skladu sa uputstvima Nacionalnog akreditacionog tela. Iz ustanove u svojim navodima tvrde da je OAS Specijalne edukacije i rehabilitacije kompatibilan sa 3 inostrana studijska programa i to: Ustanova 1 (U1): Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu - Ustanova 2 (U2): Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu - Ustanova 3 (U3): Pedagoški fakultet, Univerzitet u Ljubljani. Navedena je usaglašenost studijskog programa sa evropskim standardima u trajanju studija, upisnoj politici, i načinu izvođenja nastave. Sve navedeno je predstavljeno u prilogima: Tabela S6.1.1. Primjeri uporedivih implementiranih studijskih programa na drugim ustanovama visokog obrazovanja - Tabela S6.1.2. Usaglašeni ciljevi studijskog programa - Tabela S6.1.3. Usaglašeni ishodi učenja studijskog programa - Tabela S6.1.4. Usaglašenost broja studenata na studijskom programu - Tabela S.6.1.5. Usaglašenost odnosa broja nastavnika i studenata - Tabela S.6.1.6. Usaglašenost kurikulumu studijskog programa. Studije specijalne edukacije i rehabilitacije realizuju se na većem broju Univerziteta, odnosno Fakulteta i ostvaruju se kroz dva, odnosno tri ciklusa - kao osnovne akademske i master akademske studije, a negde i doktorske akademske

studije. Međutim, primetne su razlike među modelima za koje je opredeljeno da se porede, tj. u trajanju prvog ciklusa studija. Tako, dok se u Hrvatskoj studije specijalne edukacije i rehabilitacije na I stepenu odvijaju po modelu 3 godine, u Srbiji i Sloveniji je to 4 godine. Ako se posmatra kreditna vrijednost (ECTS) koju nose odgovarajući nivoi onda je to u Hrvatskoj 180, a u Srbiji i Sloveniji 240. Dakle, u odnosu na ove kriterijume predloženi program osnovnih akademskih studija specijalne edukacije i rehabilitacije kod PZ je isti kao kod U2. Zajedničko svim studijskim programima specijalne edukacije i rehabilitacije jeste da imaju akademski karakter, što znači da ne pripremaju studente samo za neposredni rad u praksi, već pružaju šire opšte i teorijsko obrazovanje iz specijalne edukacije i rehabilitacije i srodnih društveno-humanističkih naučnih disciplina. Analizom studijskih programa zapaža se naglasak na razvoj profesionalne kompetentnosti, tj. na razvoj opštih i specifičnih kompetencija koje su preduslov za uspešno angažovanje u praksi specijalne edukacije i rehabilitacije. Karakteristično je da se u toku osnovnih akademskih studija u nekim zemljama radi na razvoju većeg broja kompetencija koje su osnova za učešće u realizaciji stručnih poslova, a ne za samostalno obavljanje stručnih poslova kako se naglašava npr. u Srbiji i Sloveniji. Osnovne pedagoške discipline slušaju se kao obavezni predmeti u svim studijskim programima specijalne edukacije i rehabilitacije na I nivou studija (uz terminološke razlike u nazivima predmeta). U svim studijskim programima specijalne edukacije i rehabilitacije, mada u različitoj meri, zastupljeni su i predmeti koji pripadaju srodnim disciplinama, pre svega psihologiji i sociologiji, a negde i medicini i pravnim naukama. Pored tradicionalnih defektoloških disciplina u svim studijskim programima se nalaze tematski i problemski zasnovani sadržaji koji su pretežno stručno-aplikativni. PZ se u skladu sa potrebama i trenutnim nastavnim resursima opredelio za studijski program osnovnih akademskih studija specijalne edukacije i rehabilitacije koji je zasnovan na konceptu izučavanja fundamentalnih disciplina i inkorporiranost stručno-aplikativnih sadržaja u određene celine znanja. Ovakav pristup odražava iste ishode učenja i kompetencija kao i ustanove koje su analizirane i komparirane. Postoje i izvesne manjkavosti na koje treba skrenuti pažnju. Manje je zastupljena analitička razrada ciljeva i ishoda učenja predmeta, kompetencija i profesionalnog profila diplomiranih studenata, što bi moglo doprineti dubljem razumevanju stepena uporedivosti programa. Treba dodati i razlike u trajanju studija i obimu završnog rada u odnosu na pojedine inostrane programe, koje nisu dovoljno jasno kritički razmotrene u samom tekstu standarda. Nedostaje eksplicitnije obrazloženje načina na koji predloženi program nadomešćuje navedene razlike u obimu i dubini akademskog opterećenja. Komparativni osvrt uglavnom se zadržava na nivou konstatovanja sličnosti i razlika, bez jasnije selekcije segmenata koji predstavljaju primere dobre prakse iz uporedivih programa, a koji bi mogli biti eksplicitno integrisani ili razmotreni u kontekstu daljeg razvoja predloženog studijskog programa. U pojedinim delovima komparativna analiza deluje više kao formalno ispunjavanje zahteva Standarda 6, nego kao instrument sistematskog unapređenja kvaliteta studijskog programa u odnosu na međunarodne standarde. Kako se kvalitet primera uporedivih implementiranih studijskih programa na drugim ustanovama visokog obrazovanja smatra važnim delom odgovornosti ustanove, pa i njene održivosti, stepen usaglašenosti ciljeva studijskog programa, ishodi učenja studijskog programa i kurikulum studijskog programa, obezbeđuju holistički pristup koji pokriva sve procese u ustanovi, a studentima i drugim korisnicima nudi očekivani standard kvaliteta studijskog programa. Studijski program je saglasno opštem uslovu o savremenosti i međunarodnoj usaglašenosti sa savremenim svetskim tokovima u velikom procentu (minimum 70%) komparabilan i usklađen formalno i strukturno sa celokupnim programima (najmanje 3 akreditovana) u inostranim visokoškolskim ustanovama, pretežno evropskog obrazovnog prostora ili pak sa velikim brojem pojedinačnih predmeta. S obzirom na navedeno, iako predloženi studijski program u formalnom i strukturnom smislu ispunjava zahteve Standarda 6. i pokazuje osnovnu usklađenost sa evropskim akademskim okvirom, komparativna analiza uporedivih inostranih studijskih programa nije u dovoljnoj

meri analitički produbljena, niti jasno usmerena ka identifikovanju i integraciji elemenata dobre prakse.

Navedene primedbe ukazuju na prostor za značajnije unapređenje kvaliteta dokumentacije u narednoj reakreditaciji programa, ali ne dovode u pitanje ispunjenost Standarda 6. u celini. Navedeni program jeste razvojni program i shodno tome, navedena kompatibilnost sa svojim parametrima je sasvim dovoljna za usaglašavanje sa osnovnim normativnim elementima.

Komisija preporučuje da ustanova za narednu reakreditaciju izvrši dodatno tehničko i metodološko usklađivanje kurikuluma kompariranih studijskih programa akademskih studija za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, u cilju obezbeđivanja jasnoće, preglednosti i usklađenosti. Prevashodno, ishodi učenja po predmetima treba da budu preciznije operacionalizovani, uz jasnije razgraničenje između ciljeva predmeta i merljivih ishoda učenja, kao i da se jasnije uspostavi veza između ishoda učenja, nastavnih aktivnosti i načina provere znanja na svim kompariranim programima. Uočene slabosti, odnose se prevashodno na formalno-metodološku i tehničku usklađenost dokumentacije, a ne na suštinsku koncepciju studijskog programa OAS za Specijalnu edukaciju i rehabilitaciju na Filozofskom fakultetu u Nikšiću. Kriterij 6.1. je ispunjen.

III AKREDITACIONI STAV

Komisija predlaže Agenciji sljedeći akreditacioni stav:

1. Prihvatanje zahtjeva za akreditaciju za period od 5 godina

Obrazloženje:

Ovo je prvi, državni univerzitetski program prvog ciklusa akademskih studija Specijalne edukacije i rehabilitacije koji se akredituje u Crnoj Gori. Komisija je nakon uvida u cjelokupnu dokumentaciju i obavljene posjete Ustanovi konstatovala da Ustanova ima sve resurse i ispunjava sve predušlove za realizaciju programa OAS Specijalne edukacije i rehabilitacije nakon akreditacije. Postoji potreba za pokretanjem studija, resursi početni postoje i cilj je održivost ovog razvojnog programa. Takođe, ono što treba naglasiti, a što se moglo zaključiti iz razgovora sa predstavnicima tržišta rada; je veća potreba za nedostajućim kadrom, kao i povećan interes budućih studenata, odnosno polaznika ovog programa.

Preporuke za unapređenje kvaliteta:

Nakon obavljene posjete kako je već pomenuto, Komisija je pristupila izradi konačnog Izveštaja u kojem su date preporuke u cilju unapređenja studijskog programa.

Opšta preporuka u okviru kriterija 2.3. je da u okviru Stručne prakse svi sati uključuju praktičan rad koji će se obavljati pod nadzorom mentora u instituciji gdje će se praksa obavljati, a imenovati odgovornog nastavnika koji će vrednovati tu praksu kroz postignuti nivo usvojenih vještina i kompetencija iz direktnog rada sa populacijom djece i mladih sa teškoćama u razvoju.

Neophodno je veću pažnju posvetiti ranoj intervenciji i nastojati izborne predmete ponuditi iz oblasti modula.

Takođe, preporuka u cilju postizanja kvalitete visokog obrazovanja je da se u okviru izbornih predmeta obuhvate i poremećaji glasa, te u okviru prakse sve sate usmjeriti na direktan praktičan rad i izradu dnevnika prakse ili knjižice praktičnih vještina.

Obuhvatiti kroz izborni predmet i praksu domen vršnjačkog nasilja i prevencije istog.

U okviru svih modula preporuka je poticati studente na bavljenje volonterskim radom u institucijama u skladu sa njihovim interesovanjem.

U okviru kriterija 3.1. daje se preporuka produkcije novih naučnih radova iz domena predmeta na kojima nastavnici izvode nastavu.

Preporučuje se u okviru kriterija 4.1. dodatno preciziranje načina identifikacije eventualnih nedostaka i planiranja mera za unapređenje studijskog programa Specijalna edukacija i rehabilitacija.

Takođe, preporučuje se dalje osnaživanje uloge eksternih aktera (poslodavaca, bivših studenata i dr.) korišćenjem njihovih povratnih informacija za unapređenje kvaliteta ovog studijskog programa.

Da bi se unaprijedio kriterij 4.2. treba razmotriti mogućnosti za sistematsko praćenje zapošljivosti i karijernog razvoja diplomiranih studenata, što bi dodatno doprinelo sveobuhvatnijoj procjeni kvaliteta i relevantnosti studijskog programa Specijalna edukacija i rehabilitacija.

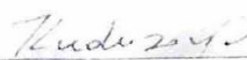
Komisija u okviru kriterija 6.1. preporučuje da ustanova za narednu reakreditaciju izvrši dodatno tehničko i metodološko usklađivanje kurikuluma kompariranih studijskih programa akademskih studija za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, u cilju obezbjeđivanja jasnoće, preglednosti i usklađenosti.

2. Odbijanje zahtjeva za akreditaciju

Obrazloženje:

KOMISIJA

Predsjednik/ica

_____ (potpis)

Član/ica

_____ (potpis)

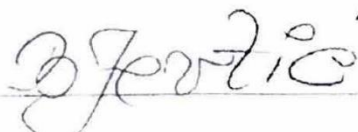
Član/ica

_____ (potpis)

Član/ica

_____ (potpis)

Član/ica

_____ (potpis)

Datum: 20.05.2026. godine